

Din Skog

Tips!
Så vet du
när du ska
röja

**HYGGESFRIA
METODER**

**PÅ SPANING
EFTER BJÖRN**

Nyblivna skogsägare

DIN SKOG distribueras till skogsägare med skog i de fem nordligaste länen. Kontakt för frågor som gäller nya prenumeranter, adressändringar och reportagetips: misan.lindqvist@sca.com eller tel 060-19 31 16.

REDAKTION

Ansvarig utgivare:

Jonas Mårtensson

Redaktör:

Misan Lindqvist

Projektleddning:

Kerstin Olofsson Kommunikation

Formgivare:

Matsson Reklam & Information

På omslaget: Helena Bergdal, Mikael Johansson och sonen Wilmer

Omslagsfoto: Michael Engman

Tryck: V-TAB Vimmerby

Upplaga: 41 000

Citera oss gärna, men ange källan.

Adress: SCA Skog AB, 851 88 Sundsvall

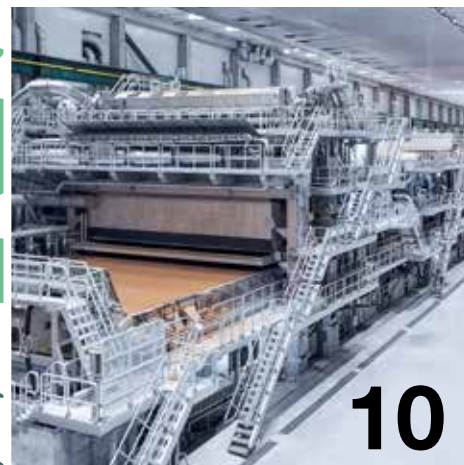
Tel: 060-19 30 00

Hemsida: sca.com/skog

SCA värnar om den personliga integriteten för prenumeranter av våra tidningar. Läs mer om hur vi hanterar dina personuppgifter i vår integritetsskyddsinformation på sca.com. Om du inte längre vill prenumerera på Din Skog kontakta misan.lindqvist@sca.com så avslutar vi omgående hanteringen av dina personuppgifter kopplad till denna prenumeration.

KÄRNAN I SCAs verksamhet är den växande skogen, Europas största privata skogsinnehav. Kring denna unika resurs har vi byggt en välutvecklad värdekedja baserad på förnybar råvara från våra egna och andras skogar. Vi erbjuder förpackningspapper, massa, trävaror, förnybar energi, tjänster för skogsägare och effektiva transportlösningar.

1.2023

INNEHÅLL

4 NYBLIVEN SKOGSÄGARE

Bra saker att tänka på.

7 HÄRLIGT ATT ÄGA SKOG

Helena och Mikael lär känna sin fastighet.

10 NU ÄR OBBOLA I GÅNG

Världens största kraftlinermaskin.

14 DAGS ATT RÖJA?

Så vet du när det är rätt läge.

18 DIN SKOG TESTAR

Bakom ratten på eltimmerbilen.

22 HYGGESFRIA METODER

Komplement till trakthyggesbruket.

28 KÖP ELLER GÅVA

Vad gäller när skogen ska överlåtas?

30 BJÖRNSPANING

Spännande natt i gömslet.

Hyggesfritt – bra i rätt skog

HYGGESFRIA METODER är något som man allt oftare hör om i diskussionerna kring skogen. Det innebär att man brukar skogen på ett sätt som inte leder till några kala ytor. Eftersom det hela tiden finns träd kvar så bevarar man skogskänslan.

Vi jobbar sedan många år med hyggesfria metoder på en begränsad del av våra marker, där vi ser att de gör störst nytta. Det är främst i områden med måttligt höga naturvärden, där det fungerar att ta ut en del virke och ändå bevara – eller kanske till och med förstärka – naturvärdena. Vårt mål är att tre procent av vår mark ska hanteras med hyggesfria metoder.

VISSA FRAMHÅLLER hyggesfritt skogsbruk som ett utmärkt alternativ till dagens trakthyggesbruk – och en universallösning som ger optimal klimatnytta och som kan uppfylla EUs ambition om att skogen ska fungera som en kolsänka.

Men riktigt så enkelt är det inte. Flera av de hyggesfria metoderna har prövats under många årtionden, inte minst blädning, och resultaten har inte alltid blivit vad man hoppats på. Det är särskilt återväxten som har skapat problem. I Sverige bedrevs ett hyggesfritt skogsbruk i större skala mellan 1920 och 1950-talen. Men biologin i de norrländska skogarna gjorde att skogen inte växte tillbaka på ett naturligt sätt. I stället fick vi restskogar med kläna träd och mycket låg tillväxt som man så småningom tvingades avverka, med enorma hyggen som följd.

I DAG VET VI LITE MER om hyggesfritt. Flera vetenskapliga studier visar tydligt att ett hyggesfritt skogsbruk i Sverige skulle leda till en väsentligt lägre skogstillväxt. Det beror bland annat på att de hyggesfria metoderna ofta bygger på naturlig förnyring, vilket är en mer osäker metod för att få upp ny skog. Då

kan man inte heller dra nytta av den fördel som det innebär att kunna välja trädslag eller av den tillväxtökning som dagens förädlade plantor ger.

Om tillväxten skulle minska med 20–30 procent – vilket är ett rimligt antagande enligt studierna – så innebär det att skogens upptag av koldioxid skulle minska med i stort sett samma omfattning eftersom växande skogar binder mer kol.

Vi skulle dessutom bli mer beroende av varor som tillverkas av fossila råvaror, eftersom den hållbara råvaran från skogen skulle minska kraftigt. Därmed skulle vi behöva använda mer fossilt kol, som ju har en negativ påverkan på klimatet. Att fortsätta med trakthyggesbruk är alltså positivt för klimatet!

DEN HÖGA TILLVÄXTEN som trakthyggesbruket ger innebär också fler arbetstillfällen, särskilt i glesbygder, i hela kedjan från skog till industri. Det är också värt att beakta i diskussionen om hyggesfritt.

Men det finns självklart områden där hyggesfria metoder ändå är att föredra och där de gör stor nytta, ofta för att tillgodose andra värden än de rent ekonomiska. Kanske vill man gynna den biologiska mångfalden, bevara en gammal fåbodemiljö eller utveckla en trivsamt skog för rekreation.

Grunden i SCAs skogsbruk kommer även fortsatt att vara trakthyggesbruk, men vi ser hyggesfria metoder som ett viktigt komplement för de skogar som lämpar sig för den typen av skötsel.

Vi hjälper gärna dig som skogsägare om du vill bruka din skog, eller delar av den, med hyggesfria metoder. I det här numret får du veta mer om några av metoderna och hur de kan användas.

JONAS MÅRTENSSON
AFFÄRSOMRÅDESCHEF SCA SKOG

På tapeten

Nästan 40 procent av Norrlands ungskog har drabbats av skador. Det visar SLUs inventeringar. Skadorna orsakas främst av viltbete och skadesvampar. Det här är en oroväckande utveckling då skadorna påverkar trädens vitalitet, tillväxt och överlevnad. Skadorna orsakar stora förluster för både skogsägare och samhället.

Äntligen! Naturvårdsverket ska ändra den referensareal som används för att mäta hur mycket skog som skyddas i Sverige. Redovisningen ska bli mer i linje med övriga EU-länder, så att resultaten blir mer jämförbara. I dagsläget jämför man äpplen och päron och då kan vi aldrig komma i närheten av att bli bäst i klassen.

Har du blivit med skog? Grattis! Då är du en av drygt 313 000 privata markägare i Sverige som får ta hand om och utveckla Sveriges gröna guld. Här tipsar Maria Lundgren, en av SCAs erfarna virkesköpare, om saker som kan vara bra att tänka på.

TEXT: MISAN LINDQVIST • FOTO: MICHAEL ENGMAN

Njut och ha roligt med din skog!

Vad är ditt första tips?

– Att se sin skog som en förmån och något att glädjas över och njuta av! En del känner sig kanske lite förskräckt över att ha blivit med skog, men jag vill avdramatisera det. Det finns fantastiska möjligheter med att äga skog och det är

inte alls så svårt eller betungande som många tror. Visst kan du dyka ner i detaljer – om du vill – men du behöver inte kunna allt. Det finns gott om hjälp att få. Och skog växer långsamt så du behöver inte stressa, även om skogen så klart mår bra av att skötas om.

Fundera på vad du vill med din skog! Vill du bruka den med fokus på ekonomi, spara till pensionen, njuta av jakt eller satsa mycket på att bevara och utveckla naturvärden? Ofta har man en kombination av olika mål och många vill ha en balans mellan att bruka och bevara.

Hur får jag grepp om min nya skog?

– Gå ut i den. Packa lite fika och vandra

SCAs TJÄNSTER

SKOGLIG RÅDGIVNING

Låt våra virkesköpare vara ditt bollplank i allt som rör din skog. De guidar dig genom dina frågor och funderingar, så att du kan nå dina mål med ditt skogsbruk.

omkring och titta på fastigheten. Om du har köpt skogen kan du kanske fråga den tidigare ägaren om hen kan guida runt, och har du ärvt skogen kanske du får hjälp av den äldre generationen.

Många som ärver skog har redan bra koll, då de har gått i skogen sedan barnsben med föräldrar och mor- eller farföräldrar. Men skog förändras med tiden, och att gå i den som ägare kan vara något helt annat. Plötsligt ser du saker med andra ögon. Har du en skogsbruksplan är det bra att ta med den och titta på skogen utifrån den.

Skogsbruksplan, det är ett vanligt begrepp i skogsägarsnacket. Vad är det?

– En skogsbruksplan beskriver hur din skog ser ut och hur den växer, och innehåller både siffror och kartor. Den ger en nulägesbeskrivning av skogen och innehåller råd om skötselåtgärder för de kommande tio åren. Den är ett bra hjälpmedel och innehåller massor av matnyttiga fakta för att du ska kunna nå dina mål med ditt skogsbruk.

Följer det inte med en plan vid överlåtelsen eller köpet så rekommenderar jag starkt att du skaffar en. En skogsbruksplan är giltig i tio år, men om den är sju år eller äldre är det en god investering att uppdatera den. Om man utför mycket åtgärder kan det också vara en

bra idé att revidera planen efteråt så att den hålls aktuell. Vi köpare hjälper gärna till och förklarar så att du förstår vad planen visar.

Som skogsägare blir man företagare, hur kommer det sig?

– Det stämmer. Som skogsägare är du en näringsidkare, även om du har lön från ett heltidsjobb och bara ser skogen som en fritidssyssla. Kriterierna för näring är nämligen att man har en verksamhet som genererar intäkter i form av försäljning eller egna uttag, och dit hör skogen. Men det är inte så jobbigt som det kan låta.

Prata med andra skogsägare, läs på eller gå en kurs så att du får lite koll på grundläggande skogsekonomi och se till att skaffa en bra ekonomisk rådgivare.

Skogsverksamhet är ju lite lurigt eftersom intäkterna ofta kommer väldigt ojämnt över åren, så det är bra att få hjälp att använda de skatteverktyg som finns på bästa sätt. På så vis slipper du skatta bort onödigt mycket.

Om din nya skog har flera skogsbestånd som bör avverkas inom kort kan det vara bra att se om du kan investera i din nya fastighet, till exempel bygga en väg, och även sätta av pengar för kommande markberedning och plantering, med hjälp av avverkningsintäkterna.

Hur kan jag få hjälp att lära mig mer om skogen?

– Du kommer långt med att gå ut i skogen, ha en skogsbruksplan och lite koll på ekonomin. Och prata med en köpare. Du är alltid välkommen att ringa eller komma in på kontoret för att få råd och hjälp – det kostar inget och du förbinder dig inte till något. Vi köpare kan också följa med ut i din skog eller så bokar vi ett digitalt möte. Sedan vill jag slå ett slag för SCAs digitala tjänst Skogsvinge, där du som skogsägare kan se fakta om din skog och mycket mer.

Skogsstyrelsen har också bra information, liksom kunskapsportalen skogskunskap.se. De flesta skogsaktörer erbjuder även gratis kundtidningar, som ofta innehåller många praktiska tips. Sedan finns det även många kurser att gå, om man vill det.

Kan jag göra fel?

– När det gäller skog finns det egentligen inget rätt eller fel. Men du har såklart lagar och regler att förhålla dig till vad det gäller exempelvis avverkning och att se till att det växer upp ny skog efteråt. I övrigt är det dina behov, din tid och ditt engagemang som styr.

Det är bra att ha en plan för när och var du bör göra olika åtgärder i din skog, men det kan du som sagt få hjälp med.

Maria Lundgren

– FÖR DIG OCH DIN SKOG

SKOGSBRUKSPLAN

Med vår skogsbruksplan får din skog de allra bästa förutsättningarna. Planen är ett värdefullt hjälpmedel för dig som vill få full överblick över din fastighet. Du får detaljerad information om din skog och förslag på åtgärder så att du vet vad du bör göra och när.

FÖRYNGRINGSÅVERKNING

När träden är färdigvuxna avverkar vi enligt dina önskemål. Nu är det också dags att planera för nästa generation skog.

GALLRING

Genom att gallra ger du de finaste träden bättre möjligheter att växa och du får en vackrare skog att vistas i. Det avverkade virket kan dessutom ge dig en tidig intäkt.

Ordlista

Aptering: När skogsmaskinen delar upp en trädstam.

Biologisk mångfald: Handlar om variation och artrikedom i naturen. I landskapet finns många naturtyper, olika arter och en stor genetisk variation inom arter.

Bestånd: Ett relativt enhetligt skogsområde vad gäller t ex trädslag, ålder och diameter. Kan även kallas avdelning.

Bonitet: Markens bördighet och förmåga att producera virke.

FSC® och PEFC: Två olika certifieringar för ansvarsfullt skogsbruk. Står för Forest Stewardship Council® respektive Programme for the Endorsement of Forest Certification scheme.

Föryngringsavverkning/slutavverkning: Den sista åtgärden i skogsbrukets kretslopp, när träden blivit så gamla att de kan avverkas och ge plats åt nästa generation skog.

Hänsyn – generell hänsyn: Vid alla skogliga åtgärder tas hänsyn, vilket betyder att man t ex lämnar äldre träd, trädgrupper, kantzoner och död ved i beståndet.

Impediment: Mark vars förmåga att producera virke är låg, mindre än 1 m³sk per hektar och år. Hit räknas ofta hållmarker och myrar.

Kantzön: En skyddande zon som lämnas kring exempelvis sjöar och vattendrag i samband med skogliga åtgärder.

Omloppstid: Ett bestånds produktionstid, från plantering eller sådd till föryngringsavverkning.

Produktiv skogsmark: Mark som kan producera mer än 1 m³sk per hektar och år.

Skogsbrukets kretslopp: En cykel på cirka 80-120 år, med olika skogliga åtgärder för att sköta om skogen. Vid slutet av en cykel börjar nästa direkt.

Skördare och skotare: Skördaren avverkar träden och kapar upp stammarna. Skotaren transporterar virket från skogen till skogsbilvägen.

Ståndort: Beskriver förutsättningarna för en växtplats i skogen som har enhetliga egenskaper vad gäller klimat och markförhållanden. Talar bl a om vilka trädslag som trivs att växa där och vilken tillväxt man kan förvänta sig.

RÖJNING

När du röjer tar du bort en del träd för att ge mer ljus och näring åt de du lämnar kvar. Röjningen underlättar för kommande avverkningar och ökar värdet på din skog.

NY SKOG MED FÖRYNGRINGSGARANTI

En tjänst som ger dig markberedning och plantering till fast pris i ett paket – och en garanti om att vi gör om arbetet om plantorna inte växer som de ska.

MARKBEREDNING

Markberedning innebär att man skapar en gynnsam växtplats för nästa generation skog. Det gör att fler plantor överlever och att de växer bättre.

PLANTERING

Plantering är det vanligaste och mest effektiva sättet att skapa ny skog. Du tjänar ett år i tillväxt redan från start och får en skog som växer bättre under hela omloppstiden.

KÖPA PLANTOR

Våra förädlade och prisvärda plantor ger stabila träd med god tillväxt. Vi ser till att du får rätt plantor som är anpassade för just din skog.

SKOGSBILVÄG

Att bygga en skogsbilväg eller rusta upp en befintlig underlättar när du ska göra åtgärder. Det kan också minska kostnaderna när det är dags att avverka i området. Dessutom blir det lättare för dig att komma ut i din skog.

SKOGSGÖDSLING

Skogsgödsling är en snabb och lönsam åtgärd som gör att din skog växer bättre. Vanligast är att gödsla en gång ca tio år innan föryngringsavverkningen.

CERTIFIERAT SKOGSBRUK

Certifiera ditt skogsbruk via vår samarbetspartner Prosilva. Det är ett enkelt och bra sätt att bedriva ett ansvarsfullt skogsbruk. Dessutom får du extra betalt för ditt virke.

SKOGSVINGE™

Vår digitala tjänst skogsvinge.se gör det enkelt att äga skog. Du har alla uppgifter om din skog samlade på ett ställe tillsammans med karta, kontrakt, ekonomisk översikt och mycket mer. Du kan även signera kontrakt digitalt i Skogsvinge.

Mikael och Helena lär känna sin fastighet

Efter att ha väntat länge på att den rätta fastigheten skulle dyka upp, så är Helena Bergdal och Mikael Johansson äntligen nyblivna skogsägare. De konstaterar att det är en härlig känsla att äga skog, men också mycket nytt att sätta sig in i.

– Vi försöker att vara ute i vår skog så mycket som möjligt för att lära känna den. Att ha bra rådgivare är också viktigt, säger Helena.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON • FOTO: MICHAEL ENGMAN

Snön vräker ner när vi närmar oss den lilla byn Kasa, ett par mil norr om Örnköldsvik. Här ligger Helena och Mikael skogsfastighet och deras nya bostadshus. Medan en brasa sprakar i kaminen och de två hundarna Eyla och Blixten virvlar kring våra ben berättar paret om sin längtan efter att äga skog.

– För mig har det varit en dröm att äga skog ända sedan jag var barn och följde med pappa ut i skogen, säger Mikael.

För Helena har önskan om att bli skogsägare kommit på senare år.

– Jag har alltid varit intresserad av friluftsliv och av att vara i skogen, men inte av skogsbruk. Det intresset har

vuxit fram tack vare Mikael och det är något som jag är tacksam för. Jag är verkligen glad över att vi har köpt skog.

DEN PERFEKTA FASTIGHETEN

Paret hade tittat efter en lämplig fastighet ett bra tag, utan att hitta någon. Antingen var det för dyrt, för långt bort eller så var det något annat som inte stämde. Men sommaren 2021 dök tillfället upp.

– Vi fick äran att köpa min fasters fastighet och det blev helt perfekt. Den ligger inte långt ifrån vår förra bostad, är lagom stor och det ingick en bra villa. Dessutom var jag här en hel del som barn, så det är extra roligt, säger Mikael.

En annan fördel är att det går en skogsbilväg tvärs genom fastigheten. Det gör att det blir lätt att ta sig till olika delar, både när det är dags för skogsskötsel och för fritidsaktiviteter. Dessutom ligger skogen alldeles intill villan, så det är mycket praktiskt.

STUDERAR SKOGSBRUKSPLANEN

Som nyblivna skogsägare finns det en hel del att sätta sig in i kring skogsskötsel.

– Det fanns redan en gammal skogsbruksplan för fastigheten och det har varit intressant att studera den och lära sig vilken information man kan hitta där. ➡

Mikael Johansson och Helena Bergdal har många givande samtal kring sin skog med SCAs virkesköpare Emil Pohjo-lainen.

"Att röja är bra motion samtidigt som det är fantastiskt roligt."

Helenas och Mikael's tips till dig som nyss blivit med skog

- Var ute mycket i din skog för att lära känna den.
- Hitta en kunnig rådgivare som är genuint intresserad av dina önskemål kring skötseln av din skog.
- Skaffa en skogsbruksplan, om det inte redan finns en. Det ger en bra överblick och är en bra hjälp för att göra åtgärder i rätt tid.
- Ta itu med röjningen i tid. Det är så lätt att den blir eftersatt.

Helena Bergdal

Mikael Johansson

Vi har också beställt en ny plan för att få uppdaterad information framöver, berättar Helena.

Även för Mikael, som har en del skogskunskap sedan barnsben, är det mycket som är nytt.

– Ja, det finns till exempel en hel del saker att ta ställning till när man ska göra olika åtgärder. Då är det viktigt med bra bollplank. SCAs virkesköpare Emil Pohjolainen har varit ett stort stöd och vi har också rådgjort mycket med min pappa och bror, som båda är skogsägare. Det är toppen att ha kompetenta personer att rådfråga, men samtidigt är det roligt att känna att det är vi själva som bestämmer hur vi ska sköta vår skog.

Det finns även en hel del att lära sig när det gäller ekonomi. Att äga skog innebär att man är företagare och därmed behöver man ha koll på skatter, moms och mycket mer.

– Här har vi valt att ta hjälp, för pappersarbetet är inte så roligt och det är mer jobb än vad vi hade trott, säger Helena.

RÖJNING GER BRA MOTION

Trots att Helena och Mikael inte har ägt skogen särskilt länge har de hunnit med att utföra flera åtgärder. De har bland annat beställt en förnygringsavverkning av SCA och röjt några områden på egen hand. Men att besluta

Mer om familjen

Namn: Helena Bergdal, Mikael Johansson och sonen Wilmer.

Sysslar med: Helena studerar till samhällsvetare, Mikael arbetar som kranförare vid Grundbergs åkeri och Wilmer går i femte klass.

Intressen: Helena gillar friluftsliv och har egen häst, Mikael ägnar sig helst åt skogen och Wilmer tycker om fotboll, innebandy och dataspel.

Husdjur: Två hundar, två katter, två kaniner och en häst.

Det bästa med att äga skog: Att få motion på ett roligt sätt när man till exempel röjer och fixar ved. Och att själva få bestämma hur skogen ska skötas.

sig för att förnygringsavverka var inte helt lätt.

– Det var mycket känslor kring det, eftersom det var en fin gammal skog som vi skulle ta ner. Men vi har beställt markberedning och plantering, så det kommer ju att börja växa upp en ny skog inom kort och jag får se fram emot det, konstaterar Helena.

Kring röjningen är det däremot renodlad glädje.

– Att få jobba fysiskt i skogen är ett av de främsta skälen till att jag ville köpa skog. Jag gillar inte att gå på gym eller löpträna, men att röja är bra motion samtidigt som det är fantastiskt roligt, säger Mikael.

Även Helena ger sig gärna ut med röjsågen.

– Det började med att Mikael skulle förröja inför vår avverkning och jag tänkte att jag måste hjälpa till. Då upptäckte jag hur roligt det är, så nu har vi sagt att vi ska röja så mycket som möjligt på egen hand.

LÄR KÄNNA SIN FASTIGHET

De ser även röjningen som ett sätt att lära känna fastigheten. För det är de väldigt måna om att göra.

– Vi är ute så mycket som möjligt. Vi promenerar, åker skoter och plockar bär. Och jag har en häst som står på gården intill vår, så jag brukar även rida i skogen, säger Helena.

Sonen Wilmer, som är elva år, hänger också gärna

med på skogsturerna. Han gillar särskilt om det är skoteråkning på gång eller om Mikael ska dra fram stockar med fyrhjulingen. Mikael hämtar nämligen ved i skogen och planerar också att gallra en del själv. Det ser han som fler bra möjligheter att få motion på ett roligt sätt.

INTRESSERAD RÅDGIVARE

Det har dykt upp en hel del frågor och funderingar kring skogen och skötseln av den. Att hitta en riktigt bra rådgivare var därför centralt för Helena och Mikael.

– För oss var det viktigt att hitta någon med ett genuint intresse för vår skog och våra önskemål. Det är också viktigt att rådgivaren tar sig tid att gå ut i skogen tillsammans med oss, och det gör verkligen Emil, säger Mikael och fortsätter:

– Jag har bland annat fått en hel del röjningstips från Emil och vi har gjort provytor för att se hur många stammar man bör ta bort. Det är ju så lätt att man är för försiktig och röjer bort för få, så det var lärorikt.

LYX ATT GÅ PÅ EGEN MARK

I skogsbruksplanen finns det också svar på många av parets frågor, liksom i SCAs digitala tjänst Skogsvinge.

– Skogsvinge är riktigt kul och är till nytta på

många sätt, konstaterar Helena. Inför avverkningen som vi beställde var vi måna om att hålla det snyggt kring en speciell stig och därför ville vi spara trädgrupper längs den. Då gick jag längs stigen och la in GPS-punkter i Skogsvinge, så att det skulle bli tydligt för SCA vilken stig jag menade. Sådant är kul att kunna göra själv.

Både Helena och Mikael betonar att en stor del av nöjet med att vara skogsägare är känslan av att gå omkring på sin egen mark.

– Det är verkligen en speciell upplevelse. Att känna att det här är vårt och vi har ansvaret för att sköta om den här skogen. Det är en lyx, avslutar Mikael.

– Som skogsägare är det viktigt att ställa många frågor och berätta vad man tycker är viktigt med sin skog. Då kan vi samarbeta på bästa sätt och vi kan hjälpa er att nå era mål, säger Emil Pohjolainen, SCAs virkesköpare i Örnsköldsvik.

Världens största kraftlinermaskin

– nu är Obbola igång!

Nu när den nya kraftlinermaskinen är i gång ökar Obbolas vedförbrukning från 1 miljon kubikmeter per år till ca 1,5.

Per Strand, projektdirektör.

I oktober 2022 körde SCA i gång världens största kraftlinermaskin vid Obbola pappersbruk. Varje dygn med full produktion tillverkas så mycket kraftliner att den kan täcka 3 000 fotbollsplaner. Basen för tillverkningen är den fantastiska råvaran från de norrländska skogarna. – De långa slanka fibrerna gör att slutprodukterna får precis de egenskaper som efterfrågas, säger Per Strand, projektdirektör.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON

Kraftliner är papper som används till förpackningar för allt från elektronik till livsmedel. Att SCA väljer att satsa på kraftliner beror på att den globala efterfrågan ökar, i takt med en ökad befolkning, e-handel och efterfrågan på klimatsmarta material.

– I dag produceras ungefär 180 miljoner ton kraftliner i världen per år och efterfrågan ökar med fem–sex miljoner ton per år, så det handlar om stora siffror, säger Per.

SCAs nya pappersmaskin bidrar med 275 000 ton extra till världsmarknaden, i och med att Obbolas årliga kapacitet nu ökar från 450 000 ton till 725 000 ton.

– Nu har vi världens största kraftlinermaskin – och världens modernaste, konstaterar Per nöjt.

Den ökade tillverkningen innebär givetvis att det behövs mer råvara. Obbola använder en del returpapper, men främst tillverkas produkterna av färsk fiber från gran och tall från norra Sverige.

– Vi har en fantastisk råvara. Träden växer långsamt i Norrland och det gör att fibrerna blir exceptionellt långa och slanka. Det innebär bland annat att slutprodukterna får hög styrka, vilket är viktigt för våra kunder. Förpackningarna får inte kollapsa eller bågna när man staplar dem på varandra, förklarar Per.

En annan viktig egenskap hos kraftliner från Obbola är att den klarar av skiftande temperaturer och fukthalter. Det gör att den passar bra för produkter som kräver förpackningar som kan frysas, kylas eller förvaras under lång tid.

TRYGG AVSÄTTNING AV VIRKE

I och med investeringen ökar Obbolas vedförbrukning från 1 miljon kubikmeter per år till ca 1,5.

– Det innebär att Västerbottens skogsägare har en tryggad avsättning för sitt virke under en lång tid framöver. Vår förra pappersmaskin var i drift i nästan 50 år och vår nya maskin kommer också att köras i flera decennier. Vi har investerat 7,5 miljarder kronor, så det här är självklart en riktigt långsiktig satsning, säger Per.

MINSKADE UTSLÄPP

Samtidigt som SCA byggde den nya pappersmaskinen i Obbola gjordes också flera andra satsningar vid bruket. Bland annat byggdes en ny mesaugn som eldas med biobränslen och den har ersatt två oljeeldade ugnar. Tack vare det minskar koldioxidutsläppen från fossila bränslen med 20 000 ton per år.

– En annan miljöfördel är att vi ökar den globala tillgången på klimatsmart material för förpackningar. Det innebär att behovet av plastförpackningar minskar och därmed kan olja och kol stanna under mark, säger Per.

SKAPAR ARBETSTILLFÄLLEN

Han framhåller också att investeringen är viktig för sysselsättningen i Norrland, i synnerhet för inlandet.

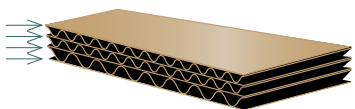
– I och med att vi behöver råvara för en lång tid framöver säkras arbetstillfällen inom både avverkning, transporter och skogsskötsel, vilket gör att fler kan bo kvar och få arbete på mindre orter. Samtidigt kan alla markägare känna en trygghet i att deras skog är eftertraktad och har ett stort värde i flera decennier framöver. Skogsägarna är också viktiga i kampen mot klimatförändringarna, genom att de bidrar med hållbar råvara till klimatsmarta produkter.

**10
meter**

Så bred är pappersbanan i maskinen.

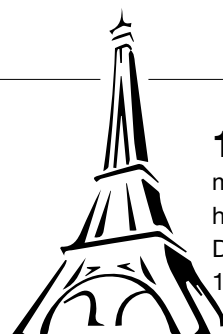
Kraftliner

är förpackningspapper som används till de släta skikten i wellpapp.

3 000 fotbollsplaner

Så mycket täcker den kraftliner som Obbola tillverkar under ett dygn med full produktion.

11 000 ton
maskinutrustning har monterats. Det motsvarar 1,5 Eiffeltorn.

Ljus framtid för CTMP på Ortviken

Anders Granström

SCA satsar stort på CTMP

– en massa som spås en lysande framtid och som kan användas för att tillverka allt från kartong till hushållspapper. Nu har en ny anläggning tagits i drift vid Ortviken i Sundsvall och därmed ökar SCA sin produktionskapacitet från 90 000 ton per år till 300 000 ton.

Anders Granström, fabrikschef vid Ortvikens massafabrik, berätta om investeringen!

– Det är en investering på 1,45 miljarder kronor som nu är omsatt till en ny fabrik och som innebär att vi mer än tredubblar vår produktion av CTMP. Vi har kunnat använda en del av utrustningen som vi tidigare använde för att producera massa

för tryckpapperstillverkningen vid Ortviken, men vi har också byggt mycket nytt.

Hur känns det att ni är i gång?

– Det känns fantastiskt bra! Efter att vi stängde ner papperstillverkningen vid Ortviken hade vi en mellanperiod där vi bara producerade energi i ångcentralen, bland annat för leverans av fjärrvärme. Nu är det otroligt roligt att ha en större fabrik som tuffar och går igen.

Vad är CTMP-massa för något?

– Det är en stark och bulkig massa som främst används till kartong för exempelvis flingpaket och mjölkpaket, men den används även till bland annat hushållspapper och tryckpapper. Vi har gjort den här satsningen eftersom efterfrågan på CTMP växer kraftigt runt om i världen.

Vad använder ni för råvara?

– I början använder vi främst massaved av björk och gran samt sågverksflis av gran, men framöver kommer vi att kunna använda fler träslag. Vår vanligaste kvalitet består av 70 procent björk och vi kommer att ha behov av 300 000 m³ fub björkved per år.

Björk är en väldigt mångsidig råvara, eftersom det går att ta fram massa som är specialanpassad efter kundernas olika behov. Samtidigt är björk svårhanterligt i processen, men SCA har lång erfarenhet och specialistkompetens, så vi vet hur vi kan få ut det allra bästa av den. Att tillverka CTMP är ett perfekt sätt att använda den fina björkråvara som både finns i SCAs egna skogar och hos privata markägare i Norrland! Det tryggar avsättningen på björkmassaved för många år framöver.

Fullt möjligt med autonom markberedning och plantering

Det är möjligt att skapa en självstyrande maskin för markberedning och plantering. Det visar samverkansprojektet Autoplant.

UNDER FÖRRA HÖSTEN testkördes den nya tekniken på SCA-mark.

– Fältförsöken visar på en stor potential för en spännande teknikutveckling inom skogsförnyring. Vi tror starkt att en autonom, mindre skogsförnyringsmaskin är vägen framåt, säger Magnus Bergman som arbetar vid SCA Skog och är ordförande i projektets styrgrupp.

I projektet deltar Skogforsk, SCA, LTU, KTH, Bracke Forest, Skogstekniska klustret, Södra, Sveaskog och Holmen.

FOTO: GUSTAV STEN

Ny lag ska bromsa global avskogning

Hans Djurberg,
hållbarhetschef på SCA.

I december 2022 presenterades den slutliga versionen av EUs avskogningsförordning "Deforestation and forest degradation".

Lagen är tänkt att bromsa den globala avskogningen genom att förbjuda handel inom EU med produkter som exempelvis palmolja, soja, kaffe och trä som kommer från avskogning eller förstörelse av skog (degradering). Hur den nya lagen påverkar svenskt skogsbruk är än så länge oklart.

Formellt sett är den nya lagen om avskogningsfria produkter ännu inte antagen, men medlemsländerna och Europaparlamentet har nu enats om hur lagen ska se ut.

– Vi är positiva till att det tas fram en lag för att motverka global avskogning säger Emma Berglund, sakkunnig i internationella skogsfrågor på Skogsindustrierna.

Avskogning innebär att skog avverkas utan att det planteras nya träd på samma plats. Det som främst driver på avskogningen är efterfrågan på jordbruksprodukter, som kräver att skog görs om till jordbruksmark. Främst är avskogning ett problem i länder i Sydostasien, Afrika, Syd- och Centralamerika. I EU har skogen däremot växt med nästan 10 procent de senaste 30 åren.

KOMPLICERAD FRÅGA

SCAs hållbarhetschef Hans Djurberg menar att EU nu ger sig på en mycket komplicerad fråga som handlar om hållbar utveckling, inte minst i fattiga regioner i världen.

– Produkter som vi köper och konsumerar inom

EU ska självklart inte bidra till okontrollerad avskogning som ökar utsläppen av växthusgaser och utarmar biologisk mångfald. Dilemmat är att en växande global befolkning behöver mat och vi måste hitta hållbara lösningar där marken används på ett klokt sätt. Vi måste tillgodose våra behov utan att äventyra våra barns framtid.

AVGÖRANDE DETALJER

Exakt hur svensk skogsnäring kommer att påverkas är inte klart ännu, då processen med att tolka och implementera reglerna återstår.

– Det är viktigt att den administrativa bördan och kostnaderna blir så låga som möjligt och lagen inte försvårar för ett hållbart skogsbruk, poängterar Emma.

Det finns farhågor om att svenskt trakthyggsbruk, med kalhyggen som följd, skulle kunna klassas som skogsförstörelse.

– Detaljerna i definitionerna blir avgörande. Det finns fungerande globala system för certifiering av skogsprodukter, som redan idag minimerar risken att virke kommer från avskogning och degradering säger Hans. Det är viktigt att bygga på dessa erfarenheter i stället för att börja om från noll.

– Den avskogning som lagen har till syfte att bekämpa är motsatsen till hur vi bedriver skogsbruk i Sverige. Här är det en självklar princip att plantera ny skog efter avverkning, säger Emma.

– Skogsbruk är i sig sällan orsak till avskogning, säger Hans. Däremot blir det en utmaning att definiera vad skogsförstörelse faktiskt är, hur det ska undvikas och hur EUs regler i stället kan styra mot ansvarsfullt skogsbruk runt om i världen.

Behöver du

– SÅ VET DU NÄR DET ÄR DAGS!

Att röja är mycket viktigt om man vill ha träd som växer bra och på sikt ger rakt fint sågtimmer. Men hur vet man egentligen när det är dags att röja? Och vad händer i skogen efter att man har röjt? Malin Sörhammar, SCAs skogsvårdsledare i Västerbotten, hjälper till att reda ut det.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON • FOTO: MAGNUS EKLUND

Varför är det bra att röja?

– När man röjer tar man bort en del stammar och ger på så sätt mer ljus och näring till de stammar som är kvar. Lövträd växer snabbare än tall och gran, så även om du har planterat barrträd tar lövträden ofta över på sikt ifall du inte röjer.

Man behöver också ta bort en del stammar av gran och tall, för att träden inte ska behöva stå och trängas och därmed bli små och klena. Det är ungefär samma princip som när man gallrar morötter i ett grönsaksland. Man behöver ta bort en del för att andra ska få en chans att växa till sig.

Vid röjningen förbättrar man också kvaliteten på det framtida virket eftersom man främst tar bort skadade och krokiga stammar, medan de fina stammarna får växa vidare.

Vad händer med skogen efter en röjning?

– När träden får mer utrymme, ljus och näring så växer de på sig snabbt. Det blir inte en större virkesvolym totalt sett, men volymen koncentreras till kraftiga stammar i stället för att spridas ut på många klena träd. Det gör att lönsamheten blir mycket bättre när det blir dags för gallring och föryngringsavverkning, tack vare att det blir en högre andel timmer och lägre avverkningskostnader.

Risken för skador från snö och vind

Malin Sörhammar

minskar också när man röjer i rätt tid eftersom de träd som blir kvar snabbt kommer att bli grövre och stabilare.

När är den bästa tidpunkten för att röja?

– Det kan vara lite komplicerat, eftersom det inte går att ange en generell ålder eller en generell höjd. I norra Sverige brukar den första röjningen bli aktuell när träden är någonstans mellan 10 och 15 år, men den exakta tidpunkten styrs av lövträdens tillväxt i förhållande till barrträden.

Lövträden bör inte växa om barrträden, särskilt inte om du har planterat tall eller contortatall. De är nämligen så kallade pionjärträdslag, som vill ha det öppet och ljust för att trivas och växa bra. Om konkurrensen om ljuset blir för stor

under en lång tid blir tillväxten mycket låg och en del tallar kommer också att dö. Gran är bättre än tall på att klara trängsel, men även den växer mycket bättre efter en röjning.

Så länge lövträden inte har växt om barrträden är det bra om man kan vänta med röjningen tills barrträden är två till tre meter höga. Vid röjningen bildar nämligen kapade björkar stubbskott, som riskerar att växa i kapp barrträden. Men väntar man tills barrträden är så pass höga så hinner stubbskotten vanligtvis inte i kapp. På så sätt kan man spara in ett röjningstillfälle.

Bör man röja en eller två gånger?

– På bördiga marker är det vanligt att man behöver röja två gånger och på riktigt bördiga marker kan det till och med behövas tre röjningar. På magra marker brukar det däremot räcka med en röjning. Det är trädens behov av ljus och utrymme som styr. Om lövträden har hunnit växa upp igen efter en röjning och blivit högre än barrträden så är det dags igen.

Hur kan jag påverka min framtida skog vid en röjning?

– En röjning ger ofta stora möjligheter att forma skogen. Framför allt kan du välja vilka trädslag du vill satsa på. Kan-ske vill du satsa på virkesproduktion av gran eller tall inom vissa områden, med-

röja?

Här är det enkelt att välja vilken stam som bör få växa vidare och bli fint sågtimmer.

Både tall och gran kan bli piskade av björk och andra lövträd om träden växer nära och slår mot dem när det blåser. Det kan orsaka skador som både påverkar virkeskvaliteten och kan bli en inkörsport för svampangrepp. Att minska risken för skador är därför ännu en anledning till att det är viktigt att röja.

an du vill lämna mycket lövträd på andra ställen för att gynna fåglar, insekter och andra arter. Det är speciellt lämpligt att lämna mycket lövträd på fuktiga partier, men spara även lövträd spritt i beståndet, förslagsvis i luckor. En inblandning av löv sprider riskerna, om barrträden skulle drabbas av skador som till exempel törskate eller älgbete.

7

TIPS TILL DIG SOM SKA RÖJA SJÄLV

- Tänk på säkerheten, använd personlig skyddsutrustning och jobba helst inte ensam.
- Gå runt och titta ordentligt i området innan du börjar och lägg upp en strategi för hur du ska röja.
- Titta på hela trädet, inte bara på nedre delen av stammen. Om det finns älgskador finns de ofta i toppen.
- Jobba dig framåt genom beståndet så att du slipper gå genom det nedröjda riset.
- Røj bort tillräckligt många stammar. Det vanligaste felet man gör är att man röjer bort för få. Följ upp genom att göra provytor.
- Ha en vass klinga – fila den helst varje gång du tankar.
- Ta på dig lagom mycket jobb. Ofta tar røjningen längre tid än man tror och det är risk att en del blir ogjort. Kanske kan du röja en del själv och leja bort en del?

Bestånd med törskate?

Finns det skador eller sjukdomar behöver røjningen anpassas efter det. Törskate är en svamp som lever på tall och den verkar bli allt vanligare. Lär dig hur den ser ut så att du röjer rätt träd. En tumregel är att röja bort tallar med uppenbara angrepp av törskate och i stället lämna en gran eller björk, så att det inte blir luckor i beståndet.

Naturhänsyn vid røjning

- Lämna kantzoner vid bäckar och andra vattendrag. Träden som sparas släpper ner döda barr och blad i vattendragen och det blir mat för olika småkryp, som i sin tur blir mat till fiskar. Träden ger också skugga åt vattendraget och det gynnar både fisk och vattenkvalitet.
- Lämna kantzoner mot myrar och odlingsmark.
- Lämna rönn, asp och sälg samt andra blommande träd och buskar. Det är särskilt viktigt att inte röja bort stammar av asp, rönn och sälg som är över sju centimeter i brösthöjd. De har en chans att utvecklas till träd och är därför mycket betydelsefulla för den biologiska mångfalden.
- Skapa gärna områden med mycket lövträd på fuktigare partier.
- Røj fritt runt naturvärdesträd, alltså de äldre träd som lämnades vid föryngringsavverkningen.
- Røj bort alla stammar runt forn- och kulturlämningar. Annars finns det risk att lämningarna skadas på sikt, ifall träd som växer vid dem blåser omkull och blir rotvältor.
- Røj upp längs stigar.

DAGS ATT RÖJA?

Första röjningen i planterad skog

När det ser ut så här i ett tallbestånd är det hög tid att göra den första röjningen. Lövträden har växt i kapp tallarna och hämmar tillväxten hos dem. Det gäller att hålla koll på bestånden när de är i den här åldern. Lövträden växer snabbt och ofta har man bara ett par år på sig för att pricka in den optimala tidpunkten för röjningen.

Efter röjningen

Tallarna har fått mer utrymme och mer tillgång till näring och ljus. De finaste stammarna har lämnats kvar och nu kommer de att växa betydligt snabbare än de gjorde innan röjningen. Ett viktigt steg på vägen mot ett bestånd med grova raka träd, som ger fint sågtimmer.

Första röjningen i självföryngrad skog

Självföryngringar kräver i regel fler röjningsinsatser än planteringar gör. I en lyckad självföryngring kan det ofta bli riktigt tätt mellan stammarna. I det här exemplet har tallarna mycket hård konkurrens, både av lövträd och av andra tallplantor.

Vid en lyckad självföryngring bör man göra en plantröjning när plantorna är ca 0,5 till 1 meter höga. Då röjer man så att det blir ungefär 1 meters avstånd mellan plantorna. Sedan är det bra att vänta med den sista röjningen tills beståndet har nått älgssäker höjd.

Dags för röjning nummer två

Ibland behöver man röja två eller till och med tre gånger i samma bestånd. Här har lövträden vuxit i kapp barrträden efter den första röjningen, så det är dags att göra röjning nummer två. Tall är särskilt känslig för konkurrens från lövträd, men även gran växer klart bättre efter en röjning.

Sent ute? Röj ändå!

Så här kan det se ut om man missade att göra den första röjningen i tid – det blir en vägg av klena stammar. Men det är bättre att röja nu än att inte röja alls!

Genom att röja får de kvarlämnade träden mer ljus, näring och värme, vilket gör att de växer bättre och du får ut en större andel timmer när det är dags för förnygringsavverkning. Du hinner inte få lika stor effekt som om du hade röjt i tid, men det är definitivt värt det.

Genom att röja minskar du dessutom den framtida avverkningskostnaden, eftersom arbetet går snabbare när skördarföraren inte behöver bryta av stammar med maskinen för att komma åt att avverka.

Tänk på att röja svagt, alltså att inte ta ut så många stammar. Om stammarna i beståndet är långa och klena och du gör en hård röjning, så ökar risken för att beståndet knäcks av snö eller vind. Fundera också på vilka trädslag som du tror kommer att klara sig bäst. Ibland kan det vara bäst att satsa på lövträden, till exempel om tallarna är mycket små och hårt betade.

Röjning i områden med mycket älg

Tall är älgens huvudföda under vintern och ett omfattande älgbete kan förstöra ett helt bestånd. Vad kan man då göra för att minska risken för omfattande betesskador?

Röj lövträden så fort de har vuxit sig högre än tallarna. På så sätt växer tallarna snabbare till älgssäker höjd (ca 4-5 meter), jämfört med om de står och trängs i skugga.

Lövträden ska alltså röjas tidigt, men var däremot försiktig med att röja tallar innan de har nått älgssäker höjd. Röj endast tallar om det är mycket tätt, som det kan bli efter en lyckad självföryngring eller sådd. Röj inte bort tallar som redan är betade, eftersom älgarna ofta föredrar att återvända till redan betade stammar.

Rönn, asp och sälg står högst på älgens menyval. Om du inte röjer bort dem kan du kanske rädda några tallstammar från bete. Dessutom gör du en insats för den biologiska mångfalden.

Ibland behövs det inte någon röjning

På riktigt näringsfattiga marker, där det är väldigt lite lövträd och tallarna (granar trivs inte på näringsfattig mark) inte växer så tätt, behövs det oftast inte någon röjning.

Bakom ratten på

Linnea Frölander rattar lugnt och stadigt den fullastade timmerbilen ut från Gimonäs virkesterminal utanför Umeå. Virkesleveransen, som ska till Obbola pappersbruk, är som en helt vanlig leverans. Förutom en viktig detalj. Bilen körs på el.

– Eltimmerbilen går extremt tyst och är riktigt kul att köra, säger Linnea.

TEXT: MISAN LINDQVIST
FOTO: HENKE OLOFSSON

Det var kring midsommar 2022 som SCA och Scania tog världens första eltimmerbil i drift. Att elektrifiera så tunga transporter har ansetts vara väldigt svårt, men tack vare SCAs och Scantias partnerskap och den snabba utvecklingen

vad gäller fordon och batterier, så blev det verklighet betydligt snabbare än de flesta hade räknat med.

Eltimmerbilen körs av Grundbergs åkeri i Umeå och går mellan virkesterminalen och pappersbruket, en sträcka på nästan tre mil tur och retur. Från början skulle man bara ha en chaufför, men bara en månad efter starten kom beslutet att ta in en chaufför till, och på så vis hamnade Linnea bakom ratten.

– Jag började jobba för Grundbergs direkt efter studenten från transportprogrammet i Vännäs förra våren. Jag körde vanlig timmerbil när jag fick frågan om att köra eltimmerbilen och på den vägen är det, berättar Linnea.

STOR SKILLNAD

Med ett brinnande motorintresse var det givet att välja en transportutbildning

och det är de riktigt tunga fordonen som lockar mest.

– Ja, jag tycker att det är roligast med timmerbilar och flisbilar, säger Linnea. Fast jag har varit lite skeptisk till just elbilar och inte riktigt trott på dem, men jag får nog tänka om nu för det är inte så dumt!

Den fullastade eltimmerbilen väger nästan 64 ton, och har en stor skillnad jämfört med en vanlig dieseldriven timmerbil.

– Eltimmerbilen är verkligen tyst! Jag hör på en gång om det skulle vara något fel. I övrigt tycker jag att det är bra drag i den och den känns pigg att köra. Men vi kör som mest 75 km/h, även om det är 80 på delar av sträckan. På så sätt går det inte lika mycket ström.

Vädet påverkar också bilens elförbrukning.

eltimmerbilen

– Ja, vid snöstorm och hårda vindar drar den mer. Men jag har aldrig fått ett urladdat batteri, så det är inga problem. Jag ser dessutom hela tiden hur batterinivån ligger till.

Linnea håller noga uppsikt över vägen och ligger hela tiden steget före i hur hon ska köra.

– Nu kommer vi till ett rödljus i uppforsbacke, och där vill vi inte bli stående så här års när det är is på vägen. Tung trafik har som tur är företräde, så ljusen känner av att bilen kommer. Men det gäller ändå att planera körningen så att man inte behöver stanna.

FLERA VÄNDOR

Linnea delar eltimmerbilen med en annan chaufför och kör den på jämna veckor. Arbetsdagen börjar runt halv sju på morgonen och utgår från Obbola.

”Det är faktiskt en riktigt rolig känsla att det bara är vi i hela världen som kör en eltimmerbil.”

– Då har bilen laddat under natten och jag hinner köra två vändor till terminalen innan jag måste ladda igen. Sedan blir det ytterligare två vändor, laddning och så två vändor som avslutas på bruket, innan dagen är slut.

När Linnea närmar sig Obbola aviserar hon sin ankomst via GATA, SCAs system som chaufförerna använder för att

En stor vedtruck lossar timmerbilen med endast tre lyft, kort efter ankomsten till Obbola. För SCA är elektrifiering en viktig del i arbetet med att skapa hållbara transporter och minska klimatpåverkan.

göra ankomstaviseringar och se var andra timmerbilar kör, och som finns i bilens läsplatta. Väl inne på fabriksområdet kör Linnea upp bilen på rampen vid mätstationen som ligger i anslutning till vedplanen, och kliver ur för att väga lasten.

– Det är ju automatisk invägning så jag knappar bara in några siffror för att starta mätningen. Det är väldigt smidigt.

Därefter kör hon vidare in på vedplanen och går ut för att se till att de automatiska spännbanden släpper taget om de tre virkestravarna.

– Nu är lasten klar att lossas, så snart en av timmertruckarna kommer, förklarar hon.

En stor vedtruck lossar timmerbilen med endast tre lyft – ett lyft per trave och en imponerande syn! Därefter rullar

Linnea vidare till laddstationen som ligger bakom Obbolas renseri.

KRAFTFULL LADDARE

Laddaren fungerar på samma sätt som för en vanlig personbil, men den är ca 10-15 gånger mer kraftfull än en laddare som man har hemma i sitt garage.

– Uttaget är dolt bakom en av framlyktorna. Så här vintertid tar det drygt en timme att ladda, så då brukar jag passa på att äta lunch eller bara hänga i renseriets fikarum, berättar Linnea.

Mediaintresset för eltimmerbilen har varit stort, och både Linnea och den andra chauffören har varit med i flera reportage. Dessutom brukar personal från Scania och Skogforsk åka med ibland. De

gör löpande utvärderingar av bilen, för att exempelvis följa elförbrukning och hur olika årstider påverkar driften.

– Det är faktiskt en riktigt rolig känsla att det bara är vi i hela världen som kör en eltimmerbil, säger Linnea.

I början av mars genomförde SCA ett försök där eltimmerbilen körde ut till ett avlägg i skogen för att hämta virke och köra det direkt till Obbola. Syftet var att prova bilen på en längre sträcka och på en skogsbilväg, och transporterna gick mycket bra.

Projektet är en del av REEL, ett nationellt initiativ där ledande svenska aktörer har gått samman för att accelerera omställningen till elektrifierade emissionsfria tunga transporter på våra vägar. Initiativet som leds av CLOSER delfinansieras av programmet Fordonsstrategisk forskning och innovation (FFI) genom Vinnova och Energimyndigheten.

Lovande fältkörningar med Centipeden på SCA-mark

SCA HAR TESTKÖRT konceptmaskinen Centipede, som Komatsu och åtta svenska skogsbolag står bakom. Maskinen ses som framtidens hållbara skogsmaskin och kombinerar skonsamhet, ökad produktivitet och förbättrad förarmiljö. Under hösten 2022 genomförde Skogforsk ett antal olika testkörningar på olika typer av marker. I december gick maskinen ut på turné hos de deltagande bolagen för att ytterligare pröva den i olika miljöer. SCA var först ut att få provköra.

FOTO: THOMAS PERSSON

Maskinen testades i praktiska fältförsök för att se hur den fungerar när man kör den i mer driftliknande förhållanden med både kyla och töväder.

– Det var klart positivt och roligt att få köra den. Maskinen går mjukt över marken och har bra bärighet. Det finns många möjligheter med den, säger Thomas Persson, verksamhetsutvecklare vid SCA Skog och en av två testförare.

SCA Arena i Timrå

SCA FÖRDJUPAR sitt engagemang i ishockeyföreningen Timrå IK. Det innebär bland annat att ishallen i Timrå ska döpas om till SCA Arena. SCAs sponsring involverar all verksamhet som Timrå IK bedriver, från skridskoskola för de yngsta till elitlaget.

SCA sponsrar över 100 föreningar i Norrland. Det är ett sätt att bidra till meningsfulla fritidssysslor för barn och ungdomar och ett rikare liv för dem som bor i regionen.

Köp plantor i SCAs plantshop

FUNDERAR DU PÅ att plantera till sommaren? Då kan du köpa dina plantor online via scaplantor.com

Med skogsplantor från SCA ger du din framtida skog bästa möjliga start.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Naturvårdsbränning gynnar krävande marksvampar

FOTO: MAGNUS ANDERSSON/FORAN

Druvfingersvamp

DEN NATURVÅRDSBRÄNNING av sandtallskog som SCA genomförde i Sörgräninge mångfaldspark 2018 har gynnat förekomsten av marksvampar. Det visar de årliga inventeringar som började året efter bränningen.

Under de fem år som gått har man hittat nya naturvårdsarter så gott som varje år. Av de drygt 90 arter som har registrerats fram till nu är 28 naturvårdsarter, varav 24 är rödlistade.

– Det verkar som att dessa svampar tack vare branden har fått bättre möjligheter att sprida sporer som kan gro i den blottlagda mineraljorden. Sedan måste man komma ihåg att svamparnas uppträdande varierar mellan åren. De påverkas ju av exempelvis torka, mycket regn, kyla och andra faktorer, poängterar Mikael Berg, naturvårdsspecialist vid SCA.

Du hittar mer om dessa nyheter och andra SCA-nyheter på sca.com.

Hyggesfria metoder är på många läppar nu för tiden. Men vad innebär det egentligen och vad finns det för alternativ?

– Hyggesfritt bör ses som ett komplement till dagens trakthyggesbruk och kan vara bra när man till exempel vill utveckla den biologiska mångfalden eller forma vackra skogar som är trevliga att vistas i, säger Anna Cabrajic, skogsekolog vid SCA.

Här reder Anna ut begreppen och kommer med några praktiska tips.

TEXT: MISAN LINDQVIST

Anna Cabrajic,
skogsekolog vid SCA.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Hyggesfria metoder

– komplement till trakthyggesbruk

Trakthyggesbruk är den vanligaste metoden i svenskt skogsbruk och innebär att de allra flesta träden avverkas vid ett och samma tillfälle, med större kala ytor som följd, och där man kort efter planterar eller sår ny skog. Hyggesfritt är metoder för att bruka och sköta sin skog utan att marken blir kal. I stället strävar man efter att alltid ha stående träd i beståndet.

– Med hyggesfria metoder bevaras skogskänslan och i många fall får man en vacker, ljus och gles skog, säger Anna. Hyggesfria metoder har funnits länge, till exempel praktiserade man blädning redan i slutet av 1800-talet. Men ofta användes metoderna på fel sätt, vilket resulterade i många glesa restskogar utan äldre träd. Som en konsekvens av det kom trakthyggesbruket att ta över.

ALTERNATIVA METODER DISKUTERAS

Att man så flitigt diskuterar alternativa metoder nu beror till stor del på EU och även den svenska miljörörelsen. De för fram att Sveriges skogar helst ska lämnas orörda eller skötas med andra sätt än dagens trakthyggesbruk, förklarar Anna.

– I diskussionerna om att bruka eller bevara skogen

och vilka metoder som är bäst finns det så klart många olika åsikter. Men faktum är att vi inte kan lämna skogen helt orörd, för då skulle vi på sikt bara ha granskogar. Våra nordliga boreala skogar behöver skötas aktivt för att vi ska få upp lövträd och tall – de är så kallade pionjärträd och behöver både sol och värme för att trivas.

Pionjärträd är anpassade för att föryngras efter brand då det blir både soligt och ljus samtidigt som jorden blottläggs. Men eftersom vi i dag bekämpar bränder effektivt så begränsas möjligheterna att få en naturlig föryngring av lövträd och tall.

– För att kompensera för det behövs ofta att man skapar luckor och markbereder för att få en bra föryngring. Risken är annars att vi bara får upp gran, som är en art som trivs i skugga, säger Anna och poängterar:

– Vi ser hyggesfritt som en metod att kombinera flera mål och som ett bra komplement till trakthyggesbruket. SCA har använt sig av alternativa metoder i 20 års tid, men vi kommer att öka omfattningen av dessa framöver.

Hyggesfria metoder är främst ett sätt för skogsägare att bruka sin skog när fokus ligger på andra mål än virkesproduktion och lönsamhet.

– Man kanske vill gynna naturvärden, exempelvis arter

som är beroende av fukt och skugga, eller gynna lövträd, som är en bristvara i dagens skogar. Hyggesfria metoder kan också vara bra när man vill bevara kulturvärden, i form av exempelvis en fåbodemiljö, eller när det finns sociala värden att ta hänsyn till, säger Anna.

– Vi på SCA utgår från tre principmetoder: Lövskogshuggning, blädning och luckhuggning. Skogsstyrelsen klassar inte alltid lövskogshuggning som en hyggesfri metod, men det är ju definitivt en alternativ metod till trakt-hyggesbruket. De här tre principerna är en bra grund som man sedan kan kombinera och anpassa till markägarens skog och önskemål.

LÄGRE TILLVÄXT

Även om man får ut en hel del virke med hyggesfria metoder så får man räkna med att den avverkade virkesvolymen minskar. Dessutom blir drivningskostnaderna högre. Å andra sidan får man ett jämnare uttag av virke och jämnare inkomster över tid, eftersom man i vissa fall kan komma tillbaka till beståndet snabbare och göra ytterligare uttag.

– När det gäller förnygring bör man tänka på att de flesta hyggesfria metoderna baseras på självförnygring. Det innebär att förnygringen blir mer osäker och tillväxten generellt blir lägre jämfört med trakt-hyggesbruk, säger Anna och tillägger:

– Flera vetenskapliga studier visar tydligt att om hela Sveriges skogsbruk skulle ställas om till hyggesfritt skulle det leda till ca 20–30 procents lägre tillväxt på landskapsnivå. För enskilda bestånd som sköts med någon form av hyggesfritt är variationen mycket större. Lägre tillväxt innebär också att skogens upptag av koldioxid skulle minska eftersom växande ungskog binder mer koldioxid. Så när man diskuterar hyggesfria metoder behöver man även ta med frågor om skogens bidrag till klimatomställningen i resonemanget.

PASSAR INTE ALLA SKOGAR

I diskussionen om hyggesfritt måste man också komma ihåg att hyggesfria metoder passar bättre i vissa skogar medan de inte passar alls i andra skogar.

– Mycket skog växer i kärva klimatlägen där det kan vara svårare att få hyggesfritt att fungera, eller så får man vara beredd på att det tar betydligt längre tid att få upp ny skog efteråt, säger Anna. Men det finns också skogstyper där hyggesfria metoder passar väldigt bra och gör stor nytta för den biologiska mångfalden, som till exempel sandtallskogar och gransumpskogar.

Det finns också risker med hyggesfritt, som exempelvis ökad risk för vindfällning, rotröta och granbarkborre.

– Metoderna är inte alls lika beprövade, så därför är det viktigt att anlägga försök, säger Anna.

Här har man avverkat barrträden så att lövträden, främst björkar, får mer ljus och utrymme att växa.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Lövskogshuggning

Vid en lövskogshuggning sparas lövträden och gärna tallar, medan de flesta granar avverkas. Det gynnar naturvärden och arter som är kopplade till lövträd, som till exempel många fåglar och insekter.

– **DET HÄR ÄR** den mest populära metoden, som ofta används nära bebyggelse. Man får en ljus, öppen och fin rekreationsskog som är trevlig att vistas i, säger Anna.

VIRKESUTTAG: Ja, du får främst ut granvirke, men i vissa fall även en del tall.

TIDPUNKT: Höst eller vinter, eftersom man inte vill störa fågellivet under vår- och sommarmånaderna.

FÖRYNGRING: Beror på. Om du avverkar så pass mycket att du hamnar på nivån då lagen kräver återbeskogning, så måste du se till att få upp ny skog. För att få en lyckad naturlig förnygring av löv krävs oftast någon form av markberedning för att plantorna ska växa bra. De sparade lövträden får inte heller stå för tätt om man förnygrar med lövträd.

**Se fler
hyggesfria metoder
på nästa uppslag.**

Anna Cabrajic i en granskog som har blädats. Här finns träd i alla storlekar och åldrar.

Blädning

En blädningsskog bör helst vara fullskiktad, vilket betyder att det finns träd i alla storlekar – från plantor till gamla träd. Här avverkar man enbart de grövsta träden medan de yngre, klenare träden får växa på sig tills de har blivit tillräckligt grova.

VID BLÄDNING ÄR marken alltid trädbevuxen och skogen har ungefär samma utseende hela tiden, vilket gynnar djur och växter som inte tål så stora förändringar i sin livsmiljö. Vissa träd tillåts också att bli riktigt stora och gamla, vilket gynnar arter som är beroende av just äldre, grövre träd. Olika hänglavar brukar exempelvis trivas i blädningsskogen, då de kan sprida sig från de äldre träden till de yngre.

– Vid blädning bevaras skogskänslan. Du ser sällan från en stickväg till en annan, säger Anna.

Blädning passar bäst för trädslag som är anpassade till skugga och därför är det främst gran som kan blädas i norra Sverige. Beståndet måste också ha ett relativt högt virkesförråd för att blädningen ska bli funktionell och återväxten bli bra.

VIRKESUTTAGE: Virkesuttaget görs med jämna mellanrum, ungefär var 15-30 år. Det längre intervallet gäller om skogen växer långsamt och det kortare där skogen växer snabbare. Virkesuttaget brukar ligga på 25-30 procent av volymen vid varje

FOTO: MICHAEL ENGMAN

En blädningsskog sedd ovanifrån. Skogskänslan är tydlig och stickvägarna går bara att ana. Från marken ser du inte från en stickväg till en annan.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Granskog som har blädats. Här syns en avverkad stickväg som är ca fyra meter bred. Det är ca 20-25 meter mellan stickvägarna.

uttag. Vid det första uttaget avverkar man permanenta stickvägar i beståndet. Vid nästa uttag återanvänder man stickvägarna och tar ut de grövsta träden vid sidan om.

TIDPUNKT: När som helst på året, men det är viktigt att ta hänsyn till marken. Ett

fuktigt område kan behöva sparas till vintern, för att undvika körsador.

FÖRYNGRING: Sker på naturlig väg eftersom det hela tiden finns träd av alla åldrar som växer in i beståndet. Därmed behöver man inte lägga några pengar på markberedning och plantering.

FOTO: ULF HALLIN

Skärm- ställningar – ytterligare komplement

Skärmställning innebär att ett bestånd glesas ut till en skärm av stora träd, och under skärmen får nya träd växa upp, antingen naturligt eller genom plantering.

NÄR DET NYA BESTÅNDET har vuxit upp kan man successivt avveckla skärmen, förutom att man lämnar ett antal naturvårdsträd som får leva vidare och på sikt dö i beståndet.

Metoden passar bäst för trädslag som behöver mycket ljus för att kunna föryngra sig och därför används skärmställningar främst i löv- och talskogar. Det är viktigt att tänka på att en skärmställning behöver vara tillräckligt gles, och därmed ljus, för att få upp en lyckad föryngring av dessa trädslag.

KAN FUNGERA FÖR GRAN

En skärmställning kan även fungera för gran, men blir betydligt mer vindkänslig. I låga partier i terrängen som gransumpskogar kan det fungera bra.

– Det här med skärmar är lite komplext. Skärmställning anses normalt inte som en hyggesfri metod, men i vissa fall kan den räknas som det. Skogsstyrelsen använder begreppet överhållen skärm. Träden i en hyggesfri skärmställning står tätare än i en vanlig fröträdställning, för att ge en skogskänsla. Skärmen sparas också längre plus att man lämnar kvar en större andel skärmträd när skärmen successivt avvecklas då den nya skogen kommer upp, konstaterar Anna och tillägger:

– SCA använder ofta skärmställning för att bevara lövträden, som vid lövskogshuggning. Hur tät trädskrämen ska vara avgörs av beståndets föryngringsförmåga.

En skog med skärmställning kan gynna tillgången på bär, ger god sikt och är trevlig att röra sig i, eftersom skogen upplevs som gles och ljus.

Luckhuggning där skogen har avverkats i luckor i ett schackrutemönster.

Luckhuggningen sedd från marken. Skogen upplevs som gles och luftig.

Luckhuggning

Luckhuggning innebär att man tar upp små luckor i skogsbeståndet, med målet att få upp föryngring i luckorna. Metoden passar främst för tall- och lövskog, men kan även fungera i blandskogar med gran.

LUCKORNA KAN GÖRAS antingen som rutor eller som cirklar. Varje lucka får enligt Skogsstyrelsens definition vara högst 0,25 hektar stor, men ofta görs de mindre. Hur stora luckor man gör beror på hur skogen ser ut och hur mycket ljus man vill ha in på marken. Med luckor blir skogen inte lika utsatt för vinden som vid en föryngringsavverkning och de kvarvarande träden skyddar varandra.

– En luckhuggning bevarar också skogskänslan och ger en ”gläntkänsla”, eftersom det bara blir små kala ytor mellan skogspartierna. Det blir mer ljus och man får en trevlig skog att vistas i. Man kan få trevliga fikagläntor, säger Anna.

VIRKESUTTAG: Ja, man kan ta ut max 50 procent av virkesvolymen. I takt med att det kommer föryngring i luckorna så kan den stående skogen avverkas. Antingen helt eller genom att luckorna successivt förstoras för att få ett mer olikåldrigt bestånd.

TIDPUNKT: När som helst, men det är viktigt att ta hänsyn till markförhållandena. Fuktig mark bör till exempel avverkas på vintern, för att undvika körsador.

FÖRYNGRING: Föryngringen görs i luckorna, antingen på naturlig väg eller via plantering eller sådd. Ofta krävs det någon form av markberedning för att skapa en gynnsam miljö för återväxten. Här spelar storleken på luckan en viktig roll, för ju större luckor desto större möjlighet att få föryngring av ljuskrävande trädslag som tall och lövträd.

Naturhänsyn vid hyggesfria metoder

ÄVEN VID HYGGESFRIA METODER måste man ta hänsyn. Själva metoden är med andra ord inte tillräcklig i sig. Så även om man lämnar kvar en stor del av träden vid hyggesfritt så räcker det oftast inte för att uppfylla de krav som finns kring naturhänsyn.

– Hyggesfria metoder innebär ju ofta att man avverkar de grövsta träden, men vissa av dem bör sparas för att låta några träd bli riktigt gamla och dö en naturlig död. Det är viktigt för naturvärdena. I en blädningsskog bör man till exempel lämna en del av de största träden för att låta dem åldras och så småningom dö, säger Anna.

Torrträd och en del vindfällan bör också lämnas, så att det alltid finns ved i olika nedbrytningsstadier. När det gäller luckhuggning ska man även spara hänsynsträd i luckorna.

– Oavsett metod är det alltid viktigt att till exempel lämna äldre träd och trädgrupper, liksom död ved och framtida naturvärdesträd.

Ett bra tips är att märka ut den hänsyn man lämnar, så att den syns tydligt.

– Med hyggesfria metoder är det inte alltid så lätt att urskilja det som lämnas som hänsyn från det som lämnats i övrigt. Därför kan man använda snitselband och även göra markeringar i en karta, så man vet var hänsynen finns när det är dags för nästa åtgärd, säger Anna.

Hyggesfritt

– Skogsstyrelsens definition

Under 2021 slog Skogsstyrelsen fast denna definition av hyggesfritt:

Hyggesfritt skogsbruk på skogsmark med produktionsmål innebär att skogen sköts så att marken alltid är trädbevuxen utan att det uppstår några större kalhuggna ytor.

- Det måste finnas träd i beståndet som är över 10 meter i höjd.
- Luckor över 0,25 hektar får inte förekomma. Över 0,25 hektar så klassas det som ett hygge och återväxtplikt inträder.
- Skogens täthet måste vara över 5\$-kurvan i skogsårdslagen.
- Det måste finnas en intention från skogsägaren att långsiktigt bruka skogen hyggesfritt.

Enligt Skogsstyrelsen bedrevs det under 2020 hyggesfritt skogsbruk på 644 000 hektar produktiv skogsmark i Sverige, där avsättningar inte räknades med. Det motsvarar cirka tre procent av den produktiva skogsmarken.

HYGGESFRITT – en del av SCAs skogsbruk

SCA jobbar med hyggesfria metoder sedan många år, som en del i arbetet med att bedriva ett ansvarsfullt skogsbruk.

Här berättar skogsekolog Anna Cabrajic hur SCA hanterar olika skogsområden, från skogar med riktigt höga naturvärden till mellanhöga värden och till sist den generella hänsyn som vi tillämpar vid alla avverkningar inom trakthyggesbruket.

Frivilliga avsättningar = 100 procent naturvård

– Om ett skogsområde har mycket höga naturvärden sätter vi av skogen för fri utveckling eller sköter den på ett naturvårdande sätt, så att skogen bibehåller eller ökar sina naturvärden över tid. Här är det alltså endast naturvård som gäller.

Vi utför exempelvis naturvårdsbränning för att gynna brandberoende arter eller avverkar konkurrerande granar i tall- eller lövskogar. Vårt mål är att sju procent av vårt totala markinnehav ska sättas av.

Hyggesfria metoder

– Sedan finns det en mellankategori av skogar som har måttligt till höga naturvärden, och som vi kan bruka med mindre uttag av virke och ändå bevara de naturvärden som finns i skogen. Dessa områden kan hanteras med hyggesfria metoder, så som exempelvis blädning, där vi alltså inte skapar större kala ytor. Inriktningen är att maximalt ta ut 50 procent av volymen när vi använder hyggesfria metoder.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Det återstår en del att klargöra kring skötseln av hyggesfria skogar, då det inte finns lika mycket forskning kring hyggesfria metoder om man jämför med trakthyggesbruket. Vårt mål är att tre procent av vår mark ska hanteras med hyggesfria metoder.

SCA upplåter även flera markområden för hyggesfria fältförsök som både SLU och Skogsstyrelsen bedriver. Vissa försök anlades redan på 1970- och 80-talet, medan andra startades under 2000-talet.

Särskilt anpassad hänsyn

– Ytterligare tre procent av vårt markinnehav hanterar vi med särskild anpassad hänsyn. Det kan till exempel handla om att vi sparar skärmar av lövträd, som många fåglar gynnas av, eller att vi sparar ovanligt stora hänsynsytor för att gynna känsliga arter.

För att ytterligare gynna lövvärderna försöker vi ofta få upp en lövföryngring så att lövet finns kvar på lång sikt. Det är lättare i områden med anpassad hänsyn eftersom dessa skogar generellt blir ljusare än de skogar som hanteras med rena hyggesfria metoder. En viktig del i vårt arbete med anpassad hänsyn är att säkerställa att vi får en god föryngring.

Generell hänsyn

– Resterande andel av SCAs skogsmark hanterar vi med generell hänsyn, eller vardagshänsyn, som vi tar vid alla våra skogliga åtgärder. Det kan till exempel handla om att spara kantzoner mot vattendrag och myrar, spara mindre skogsområden för känsliga arter, spara trädgrupper och spara spridda naturvärdesträd som är gamla eller på annat sätt viktiga för bland annat insekter och fåglar.

Jörgen Bendz,
industriförsörjningschef
vid SCA Skog

Ologiskt på virkesmarknaden

Hur är läget på virkesmarknaden?

– Jag skulle säga att vi har en något ologisk virkesmarknad. Vi är inne i en lågkonjunktur, med en lägre efterfrågan på i stort sett alla produktsegment från skogsindustrin. Samtidigt är efterfrågan på vedråvara fortsatt hög, och det har varit flera prishöjningar på virkesmarknaden de senaste månaderna.

Det här läget beror på att industrierna och sågverken producerar som vanligt och säljer sina produkter, men med en betydligt sämre lönsamhet. Det är såklart inte ett läge som håller i längden, eftersom skogsindustrin tappar i investeringsförmåga. Att skogsindustrin har råd att investera håller uppe värdet på skogen.

SCA har precis kommit i gång med flera stora investeringar?

– Ja, Obbola har fått en mycket bra start. CTMP-fabriken på Ortviken är också i gång och detsamma gäller det nya justerverket vid Bollsta sågverk. Tack vare att vi har industrier och sågverk med toppmodern teknik, och det faktum att vi har en värdekedja med bra kontroll från skogen till färdig produkt hos kunden, så klarar vi oss bra trots att marknaden är osäker.

Det här betyder också att det finns en trygg och långsiktig avsättning av alla sortiment för Norrlands skogsägare. I och med att den nya massafabriken i Ortviken ska använda 50 procent björkmassaved, så blir det också en långsiktigt stabil efterfrågan på björk.

Vi har också en positiv logistikutveckling, då vi ökar andelen virkesleveranser med tåg. Det är bra både för miljön och ekonomin.

Hur ser framtiden ut?

– Den generella uppfattningen är att konjunkturedgången har bottnat för sågverken och förhoppningen är att efterfrågan på sågade trävaror ökar mot våren när fler vill börja bygga igen. Men det finns en del osäkra faktorer som kan påverka marknaden, så som ränteläget och det allmänna ekonomiska läget i världen. Det finns också frågetecken kring den politiska viljan vad gäller skog och skogsbruk i Sverige och alla kommande EU-beslut som rör skogen.

Hur ska jag som skogsägare tänka?

– Var glad över att du har en tillgång som många efterfrågar och vars konjunktürkänslighet verkar minska. Traditionellt sett har ju skog varit känt för att vara mycket konjunktürkänslig. Sköt om din skog och se till att röja och gallra. Och har du funderingar på att avverka så kan det vara ett bra läge nu.

Rätt korsordssvar

LÖSNINGEN FÖR KORSORDET I DIN SKOG NR 4 var "Grön och grann" samt "Gränskontroll i skogen". Tre vinnare har fått trisslotter och SCAs väggkalender och ytterligare 30 vinnare fick en väggkalender.

KÖP ELLER GÅVA

– vad gäller när skogen ska överlåtas?

När det är dags för generationsskifte finns det många frågor att ta ställning till. En av de viktigaste är om överlåtelsen ska göras som köp eller gåva.

– Det bör övervägas mycket noggrant eftersom det blir en stor skillnad, både för den som överlåter fastigheten och för den nya ägaren, säger Jan Wiklund, skatteexpert på SkogensHus.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON
ILLUSTRATION: PER MATSSON

När räknas en överlåtelse som gåva och när räknas den som köp?

– Om den som övertar fastigheten betalar en summa som uppgår till taxeringsvärdet, eller mer än så, så räknas det som köp. Om överlåtaren inte betalar något alls eller betalar mindre än taxeringsvärdet, så är det i regel en gåva. Men det krävs också att tre andra kriterier uppfylls. Gåvan ska bygga på frivillighet, det ska finnas en gåvoavsikt och det ska finnas en så kallad förmögenhetsöverföring från givaren till mottagaren. Det innebär att den som mottar gåvan ska vara mer förmögen efter transaktionen än innan.

Man kan alltså betala för något som ändå räknas som en gåva?

– Ja, det är mycket vanligt att man gör så eftersom det brukar handla om så stora värden. Ofta behöver mottagaren betala en summa för att föräldrarna ska få en bra ekonomisk situation och för att det ska vara möjligt att lösa ut syskon.

Vad brukar vara bäst – köp eller gåva?

– Det går inte att säga rent generellt, utan det är olika från fall till fall. Det är en mängd faktorer som spelar in, bland annat hur fastigheten har överlåtits i tidigare

skeden och vad familjen har för ekonomiska förutsättningar och önskemål.

Vad sker ekonomiskt och skattemässigt vid en gåva?

– En fördel för överlåtaren är att man inte behöver betala någon kapitalvinstskatt på en eventuell värdeökning på fastigheten. Men samtidigt är det en nackdel för den som tar emot gåvan, eftersom kapitalvinstskatten bara skjuts på framtiden. Det uppstår nämligen inte något nytt anskaffningsvärde, utan det gamla värdet fortsätter att gälla. Om den nya ägaren själv vill sälja fastigheten någon

gång i framtiden får hen alltså betala den skatt som föräldrarna slapp betala.

En annan nackdel för gåvomottagaren är att man övertar eventuellt tidigare nyttjade skogsavdrag* från den förra ägaren, så det uppstår inte några nya möjligheter där.

Men samtidigt finns det många fördelar med en gåva. Man har till exempel möjlighet att överlåta skogskonton, periodiseringsfond, expansionsfond och sparad räntefördelning. En annan fördel är så klart att den som får en fastighet som gåva inte behöver lägga ut lika mycket pengar som vid ett köp.

Vad sker ekonomiskt och skattemässigt vid ett köp?

– Om en fastighet överläts som köp betalar överlåtaren kapitalvinstskatt. Den nya ägaren får ett nytt anskaffningsvärde och nytt underlag för skogsavdrag. Vid köp finns det inte några möjligheter att överlåta skogskonton, fonder och liknande.

Vad gäller kring stämpelskatt?

– Den som köper en fastighet betalar alltid en stämpelskatt på 1,5 procent av köpeskillingen. Vid gåvor betalas stämpelskatt i vissa fall och det styrs av summan som mottagaren har betalat som ersättning för gåvan. Om summan uppgår till 85 procent eller mer av taxeringsvärdet så ska stämpelskatten betalas, annars inte. Det är föregående års taxeringsvärde som används i beräkningen.

Finns det fler skillnader mellan gåva och köp?

– En skillnad är att den som överlåter en fastighet genom gåva har möjlighet att skriva in villkor i gåvobrevet. Men det är något

som jag tycker att man bör vara mycket försiktig med. Att skriva att fastigheten ska vara enskild egendom kan vara befogat i många fall, men att skriva in villkor om exempelvis överlåtelseförbud och rättigheter till förköp leder ofta till besvär och osämja.

Vilket är det vanligaste misstaget vid överlåtelser?

– Att man skriver egna gåvohandlingar eller köpekontrakt, utan att ha koll på vad som krävs för att de ska vara giltiga och lätta att tyda. Då kan det bli riktigt rörigt. Är det någon gång som man behöver anlita hjälp, så är det när det är dags för ett generationsskifte.

* Skogsavdrag innebär att du har rätt att undanta en viss del av dina avverkningsintäkter från beskattning när du har köpt en skogsfastighet.

Jan Wiklund,
SkogensHus

3

tips kring generationsskiften

- Ta hjälp! Det finns bra verktyg för att få till generationsskiften där alla blir nöjda, men det är komplexa frågor och krävs expertkunskaper. Man kan förlora stora summor om man inte använder verktygen på rätt sätt.
- Var öppen med era tankar och önskemål inom familjen. Blunda inte för frågor som känns jobbiga.
- Fundera över om ni bör skriva testamenten. Det är ofta ett bra komplement till de andra handlingarna som upprättas vid ett generationsskifte.

Friställd björkskog efter SCAs åtgärd. Mindre hackspett är en av de arter som gynnas.

Positiva resultat för fågellivet efter lövgynnande avverkning

En naturvårdsavverkning som SCA utförde i Medelpad under hösten 2020 för att gynna lövskog och fåglar har redan gett vissa positiva resultat vad gäller fågellivet. Det visar den inventering som BirdLife Medelpad gjorde cirka 18 månader efter SCAs åtgärd.

OMRÅDET BESTÅR AV lövrik blandskog, där träden i snitt är kring 100 år gamla. Hela området omfattar ca 55 hektar, varav SCA åtgärdade 35 hektar och lämnade 20 hektar orört. I samband med avverkningen har en ansenlig del av de avverkade träden lämnats kvar i den frilagda lövskogen, för att även gynna exempelvis insekter, lavar och trädsvampar.

– De arter som verkar ha regerat snabbt och positivt på friställda lövträd är rödstjärt, grönsångare, trädgårdssångare, grå flugsnappare, blåmes, talgoxe, gärdsmyg, mindre- och större hackspett, koltrast och tjäder. Antalet hackspettar som vi sett i området har ökat markant jämfört med innan SCAs åtgärd, vilket troligen beror på att mängden död ved på marken har mer än tredubblats, säger Peter Berglund vid BirdLife Medelpad.

Han gläds över resultatet, men betonar att man bara kan dra en försiktig slutsats.

– Ett nyskapat område med gles lövskog tillsammans med närhet till den gamla grandominerade blandskogen tycks på kort sikt ge ökade förutsättningar för art- och individrikedom vad gäller fåglar. Hur bestående förändringen är får framtida inventeringar utvisa.

Läs mer på sca.com

På spaning efter

FOTO: MISAN LINDQVIST
OCH LEIF JOHANSSON

Gott om tålamod och bra humör är viktiga egenskaper för den som vill spana på björn från ett gömsle. Allt eftersom timmarna går, och ljuset över den vackra myren skiftar från dag till natt, så håller vi humöret uppe och spanar ivrigt med våra kikare.

– Det är ju en spänning i att vänta och hoppas att en björn dyker upp, säger Leif Johansson som har god erfarenhet av björnspaning.

TEXT: MISAN LINDQVIST

Vi är en liten grupp på tre personer som ska spana efter björn tillsammans. Förväntningarna är höga när vi möter Bert Mårtensson i Backe i nordvästra Jämtland. Bert driver familjeföretaget Sunnansjögårdens jakt och fiske, och har två fotogömslen, Sunnansjögården Photosides, där besökare kan skåda såväl björn och järv som andra vilda djur.

Det finns gott om vilt i trakterna kring Backe och tankarna på att bygga ett gömsle vaknade redan 1997, när Bert och hans hustru köpte sin fastighet.

– Men på den tiden var gömslen med åtel inte tillåtna i Sverige. Det dröjde ända till runt 2012 innan länsstyrelsen gav tillstånd och jag kunde göra verklighet av mina planer, berättar Bert.

– Innan starten hade jag och några andra varit

på studiebesök i Finland, där man har hållit på med gömslen i många år, och då lärde vi oss vad man inte ska göra, skrattar Bert. Skämt å sido, det finns många gömslen som inte är trevliga, så jag ville verkligen erbjuda något bättre.

PLATS FÖR FYRA

Nu har Bert två gömslen i kanten av en myr, mitt ute i skogen. Enligt reglerna måste de ligga minst 400 meter från en bilväg och ett par kilometer från närmaste bebyggelse. Den mindre kojans har två platser medan den större, där vi ska kampera denna julnatt, har plats för fyra personer. Den erbjuder förutom fyra stolar med varsina fotogluggar även ett praktiskt inomhusskåp bakom ett skynke och två enkla sängar att vila på. Att ha tillgång till skåpet är mycket praktiskt, för när man väl har gått in i gömslet så får man inte lämna det förrän morgonen efter, av säkerhetsskäl.

– Det är mycket att tänka på för att få till ett bra gömsle, säger Bert. Det ska exempelvis vara rätt storlek på fotogluggarna, bra utsikt med passande kameravinklar, orörd mark utan spår och så ska ljuset falla bra över omgivningen. Jag har fått hjälp av en norsk expert för att få till det på allra bästa sätt.

Bert öppnar gömslena för säsongen den första maj och sedan är de tillgängliga till slutet av juli. Gästerna kommer från många håll.

– Det är övervägande svenskar och norrmän, men

björn

Leif Johansson och Örjan Nordlund utanför gömslet.

FOTO: MISAN LINDQVIST

gäster från andra länder hittar också hit. De flesta är hängivna naturfotografer, men det kommer även gäster som bara lockas av möjligheten att få se björn. Vi har haft både kompisgäng och barnfamiljer här. De allra flesta är förväntansfulla och vet vad de ger sig in på, för det blir ju en lång natt med mycket väntan under tystnad.

För att locka fram djur lägger Bert ut åtel, alltså mat, ungefär varannan dag vid gömslet. Det kan vara trafikdödade älgar och besiktigade slakterirester, men även grönsaker som majs och äpplen fungerar.

Någon björngaranti finns det så klart inte, men tidigare gäster har sett både björn och järv liksom örn, älg och räv.

– Man vet aldrig hur natten blir, men jag har själv sett björn här ofta – och varje gång får jag en liten kick i kroppen. Vissa björnar har jag lärt mig att känna igen från år till år. Det finns till exempel en hane med vit pälskrage runt halsen och en hona med ett jack i ena örat, säger Bert.

MÅNGA FINA BJÖRNBILDER

Leif Johansson, som är en av oss som ska sitta i gömslet denna natt, nickar instämmande. Han är en duktig fotograf och har mycket erfarenhet av att ta bilder från gömslen.

– Jag har varit här flera gånger och har alltid sett björn. Tjusningen med att sitta i ett gömsle är att man

får chansen att studera björnar över en längre tid och komma dem lite närmare. Det resulterar inte bara i en ögonblicksbild på en björnumpa som försvinner in i skogen, som när man kanske ser en björn längs en väg. Jag har lyckats fotografera många olika björnsituationer från gömslen, så som honor med ungar, parning, slagsmål och björnar som klättrar i träd. Det enda jag saknar är bilder på björnar i snö.

Klockan går mot sju på kvällen och Bert leder oss vant på den slingrande stigen som går mot gömslena. Det kippar lite lätt om fötterna när vi närmar oss myrmarken och när skogen öppnar sig är vi framme vid gömslena, med bra utsikt över myren och skogsbrynet på andra sidan. Ute på myren ligger några skelettdelar efter tidigare åtel och så delar av en ➡

Berts tips till dig som ska sitta i gömsle

- Ta med kikare och kamera – och en god matsäck.
- Var tyst.
- Ha tålamod.
- Somna inte – de flesta björnar är som mest aktiva på natten och fram till tidig morgon.

Facebook: Sunnansjögården Photohides.se

FOTO: LEIF JOHANSSON

Det stora gömslet har plats för fyra björnskådare. Tack vare skynkena framför fotogluggarna blir det lätt att använda kamera med teleobjektiv för att få bra bilder.

FOTO: MISAN LINDQVIST

FOTO: MISAN LINDQVIST

Det blir många timmars spaning när man sitter i ett gömsle. Förutom kamera och kikare är det bra att ta med varma kläder och en god matsäck.

nyligen trafikdödad älg. Ett gäng korpar flyger över området och kraxar, men i övrigt hörs bara vinden och några mygg.

LIKA SPÄNNANDE VARJE GÅNG

Vi installerar oss och Leif och hans lika fotointresserade kompis Örjan Nordlund plockar snabbt fram sina kameror med avancerade objektiv, och ser till att få bra sikte på den döda älgen genom gömslets fotogluggar. Sedan börjar vi spana och sveper med våra kikare fram och tillbaka över skogsbrynet.

– Snart är det björntimmen, säger Leif när klockan närmar sig 22-tiden. Det är lika spännande varje gång, var dyker den upp? Björnar är ju väldigt smarta och fascinerande djur. Det finns jägare som har jagat hela sitt liv men aldrig har fått se en björn, så det är ju djur som är väldigt bra på att hålla sig undan.

Leifs mantra om att det snart är björntimme ska komma att upprepas ofta under denna natt, men trots våra förhoppningar och idoga spaningar så visar sig ingen björn. I stället får vi nöja oss med ett gäng korpar, ett par av större hackspett, några ringduvor och en rödvingetrast.

– Det är ju så naturen är, man kan inte bestämma över den, säger Örjan. Jag har aldrig sett en björn så visst hade det varit kul, men upplevelsen i sig har varit härlig. Jag har inte suttit i ett gömsle tidigare och jag vill gärna göra om det.

– Björnar är ju skygga djur, konstaterar Leif. De ser inte så bra, men har mycket bra hörsel och luktsinne. De vet absolut om att vi sitter här och just i natt var det tydligen inte lockande att gå hit, trots älgkadavret.

När klockan närmar sig sex på morgonen lämnar vi gömslet. Nattens vaka gör sig påmind och kroppen är lite stel. Men trots de uteblivna björnarna har det varit en spännande natt och det känns självklart att göra om detta någon gång, för drömmen om att få se björn finns fortfarande kvar.

Välj ett bra gömsle

Det ska vara:

- En engagerad ägare som sköter gömsle och åtel omsorgsfullt.
- Ordning och reda.
- Bra kameragluggar.
- Gärna någon form av toalett – och inte bara en gammal glassbytta för nödiga situationer.
- För att få bra bilder är det viktigt att marken kring gömslet inte är "söndernött". Det bör finnas lite dynamik med "snygga" träd och orörd mark med lagom lite vegetation, så att inte området är helt kallt.

LEIF
TIPSAR

Kalhygget – från kolkälla till kolsänka inom tio år

Ett kalhygge binder mer koldioxid än det ger ifrån sig redan inom tio år efter avverkning. Det visar en omfattande studie från SLU, baserad på undersökningar av 50 olika skogsbestånd i Västerbotten.

I STUDIEN HAR FORSKARE mätt både markens avgivning och vegetationens upptag av koldioxid vid ett stort antal tillfällen under tre års tid. På så vis har de kunnat bestämma kolbalansen för bestånden och för skogslandskapet i sin helhet.

Resultaten visar att det är trädens tillväxt som avgör skogens kolbalans på landskapsnivå i nordliga brukade skogar. Markens

FOTO: ANDREAS PALMÉN

Flödet av koldioxid från marken mäts med en mätkammare.

koldioxidavgivning genom nedbrytning har i jämförelse en mindre betydelse, och ett kalhygge binder mer koldioxid än det ger ifrån sig redan inom tio år efter avverkning.

– Vi drar slutsatsen att trädens tillväxt – inte markens koldioxidavgivning – är vad som avgör skogens kolupp-

tag i de här skogslandskapen. Ju mer skogen växer, desto mer koldioxid lagras in. Det är hur vi sköter den växande skogen som påverkar kolbalansen, säger Matthias Peichl vid SLU.

Studien visar också att markvegetationen har stor betydelse för kolbalansen på ett hygge under de första

tio åren. De örter och gräs som snabbt etablerar sig står inledningsvis för ett större koldioxidupptag än träden. I studien gjordes dock inga mätningar på kalhyggen som är yngre än fem år och inga mätningar gjordes under vintern.

Skogsägares vilja ska väga tyngre

FRIVILLIGHET BÖR VARA en grundläggande utgångspunkt när skog ska skyddas formellt. Det ska också bli lättare för markägare att själva ta initiativ till att skydda höga naturvärden i sin skog. Det är huvudbudskapen i nya riktlinjer från Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket.

Riktlinjerna ges ut för att myndigheterna ska arbeta på ett likartat sätt med formellt skydd av skog i hela landet, i väntan på att den nationella strategin för skydd av skog revideras.

250 miljoner till fjällnära skog

UNDER FJOLÅRET BETALADE Skogsstyrelsen ut cirka 250 miljoner i ersättning i ärenden där markägare har nekats att avverka i fjällnära skogar.

Ärendena omfattar 7 100 hektar skog. Även om antalet nya avverkningsansökningar minskade under fjolåret så är det ett fortsatt högt tryck. Därför kan det ta lång tid, upp till ett par år, innan en ansökan är beslutad och klar.

Nu ska skogens klimatnytta studeras

SKOGFORSK OCH SLU ska undersöka hur den svenska skogen brukas bäst utifrån ett klimatperspektiv. I forskningsprojektet ska man även inkludera klimatnyttor från skogens produkter.

I projektet ska man titta på hur valet av skötselmetod påverkar skogens tillväxt och produktutfall, och vilken klimateffekt de olika metoderna kommer att ge i slutändan. Förhoppningen är att resultaten ska underlätta för såväl små som stora skogsägare, så att de ska kunna ta mer medvetna beslut angående hur skogen ska skötas med avseende på klimatnyttan.

Nya ansikten

**ANNIKA
NEVALAINEN,**
kundservice

Jag bor i: Öje, utanför Härnösand.

Familj: Make, 2 barn och 3 kaniner.

Om jag var ett träd

skulle jag vara: En björk, har alltid tyckt om björk.

Det ser jag helst på tv: Matlagning och bakning.

Jag blir glad av: Att göra aktiviteter med familjen.

Om jag vinner en miljon: Då renoverar jag huset, reser utomlands och sparar till kommande roligheter/investeringar.

Det glömmmer jag aldrig: Våra USA-resor.

Bästa köpet: Vårt hus, älskar den plats där jag bor.

**CAROLA
BJÖRKMAN,**
kundservice

Jag bor i: Umeå.

Familj: Sambo och 2 utflugna döttrar.

Det gillar jag med skog: Dofterna, tystnaden och mångfalden.

Det inspirerar mig i jobbet: Människorna man möter.

Favoritapp: Olika streamingtjänster för film, serier och dokumentärer.

Drömrese: Guadeloupe, Barbados.

Det gör jag helst en ledig dag: Promenerar, läser och ser serier.

Det har jag alltid i resväskan: En bok.

**SIMON
ÖLUND,**
virkesköpare
öster om Ånge

Jag bor i: Sundsvall, flyttar till Ånge kommun under 2023.

Familj: Sambo och 2 hundar.

För mig betyder skog: Frihet, avkoppling och möjlighet till rekreation.

Mest använda appen: Instagram alternativt Tracker, beroende på årstid.

Jag vill se: Att injagningen med min jämt-hund går bra under nästa höst.

Det gör livet gott att leva: Familj, vänner, våra hundar och att kunna vara ute och jaga.

Det vet inte många om mig: Jag är uppvuxen på en bondgård i en liten by utanför Piteå.

**FELIX
NILSSON,**
virkesköpare
södra Torp

Jag bor i: Stöde.

Familj: Sambo och en golden retriever.

Mitt tips till dig som är skogsägare: Var så aktiv som möjligt ute i skogen och lär känna dina marker, och fundera på vad du vill med din skog. Det ska vara roligt att äga skog.

Min favoritapp: Twitter där jag följer intressanta nyhetsflöden.

Jag blir glad av: Att vistas i naturen där jag finner lugn.

Jag blir arg av: Falskhet och lögn.

Jag skulle vilja prova: Att gå Kungsleden.

Det bästa med helg: Fredagstacosen.

PÄR HÄGGLUND,
virkesköpare Stugun

Jag bor i: Stugun.

Familj: Min fru, 2 barn samt 1 katt och 2 hundar.

Om jag var ett träd skulle jag vara: En björk, för att jag gillar midsommar.

Favoritprogram: Solsidan.

Jag vill uppleva: En OS-final i hockey vore inte så dumt.

Om jag vinner en miljon: Då ska jag köpa ett fint skogsskifte.

Det bästa med vårvintern: Fritidshuset i Stora Blåsjön.

**JESPER
NILSSON,**
virkesköpare
Strömsund

Jag bor i: Kyrktåsjö.

Familj: Sambo och vår hund Elliot.

För mig betyder skog:

Tidigare endast fritid, såsom svamp- och bärplockning, fjällvandring och skidåkning. Men nu har jag fått förmånen att ha det som jobb också.

Senaste boken jag

läste: Vägen till din första miljon.

Om jag fick resa i tiden

skulle jag åka till: USA under fotbolls-VM 1994 och uppleva Sveriges bronsmedalj.

Jag skulle vilja prova:

Att åka slalom i Alperna.

Jag är bra på: Att laga mat.

Bästa utflyktstipset:

Borgafjäll utan tvekan.

**LINUS
BACKLUND,**
virkesköpare
Hammarstrand

Jag bor i: Lien, en by utanför Hammarstrand.

Familj: Bor själv med 2 jämthundar.

Mitt råd till dig som

äger skog: Se till att göra dina åtgärder i tid och vänta inte i onödan, speciellt med röjningar och gallringar.

Det inspirerar mig i

jobbet: Kontakten med markägare och att få vara i skogen.

Om jag fick resa i tiden:

Så åker jag bakåt, för att få jaga och prata älgjakt med Karl-Henry Lundin.

Favoritmiddagen: Kött och potatis med en god sås till.

**TOBIAS
DAHLQVIST,**
virkesköpare
Hammerdal

Jag bor i: Norderåsen.

Familj: Sambo, 2 barn och 2 beaglar.

Bästa rådet till skogs-

ägare: Gör åtgärder i skogen, "rör om".

Senaste boken jag

läste: Någon Alfons Åberg-bok för barnen.

Tre personer jag tar med till en öde ö:

Någon överlevnads-person som kan styra upp allt, Markoolio, han verka vara en som har många livshistorier att berätta och min sambo, hon skulle stötta mig igenom det mesta.

Jag är bra på: Att lyssna på människor.

**LARS
PETTERSSON,**
virkesköpare
Piteå/Älvsbyn

Jag bor i: Bergsviken, Piteå.

Familj: Sambo, 2 vuxna barn, 2 barnbarn och 2 bonusbarn. Vi har 2 älgghundar och en inneboende chihuahua.

Mitt råd till dig som

äger skog: Bruka din skog. Røj, gallra och avverka när den är avverkningsmogen.

Det inspirerar mig i

jobbet: Att få vara ute i skogen och träffa kunder.

Drömrese: Skottland och Irland.

Livsmotto: Lev nu.

En udda naturupplevelse:

När en björn sprang upp på vägen framför en skördare som skulle flyttas efter en skogsbilväg.

**SAMUEL
MUKKAVAARA,**
virkesköpare
i Övertorneå

Jag bor i: Mukkavaara, norr om Övertorneå.

Familj: Sambo, en dotter och två karelska björnhundar.

Det ser jag helst på tv: Sport.

Person jag beundrar:

Min sambo för att hon alltid ställer upp för mig.

Tre ord som beskriver mig: Snäll, effektiv och trovärdig.

Jag skulle vilja prova:

Att hoppa fallskärm.

Det gör livet gott att

leva: Att få vara ute och resa och se världen.

Bästa presenten jag

fått: En verktygsvagn.

DAVID BRÄNDSTRÖM,
virkesköpare Vindeln

Jag bor i: Burträsk.

Familj: Sambo och hennes dotter.

Mitt tips till skogsägare: Røj och gallra din skog – du får igen det en dag.

Jag blir glad av: Att höra ett riktigt ståndskall en septembermorgon.

Jag skulle vilja prova: Att jaga älg i Kanada.

Det gör jag helst en ledig dag: Släpper jämthunden och njuter av naturen.

Om jag vinner en miljon: Då skulle jag investera i skog.

ANNORLUNDA

du inte hade en aaaning om!

Det finns många spännande träd på vårt jordklot. Har du till exempel hört talas om trädet med regnbågsfärgad bark, det som har ett dödligt gift eller det som har använts som fängelsehåla? Här får du veta mer om dessa och några andra riktigt annorlunda träd!

TEXT: MISAN LINDQVIST

Har gift som dödar

MANCHINEELTRÄDET

(*Hippomane mancinella*) växer i södra Nordamerika och norra Sydamerika och anses vara världens giftigaste träd. Alla delar på trädet är giftiga och på spanska kallas det för "árbol de la muerte", vilket betyder "dödens träd".

Att äta dess äppelliknande frukt kan leda till en direkt död och saven är så giftig att det räcker med att nudda den eller få regnsvätt från trädet för att få smärtsamma blåsor på huden. Om man får saven i ögonen riskerar man att få permanenta ögonskador. Och prova inte att bränna upp trädet eftersom röken kan göra dig blind.

FOTO: ISTOCKPHOTO

FOTO: ISTOCKPHOTO

Regnbågsfärgat

REGNBÅGSEUKALYPTUS

(*Eucalyptus deglupta*) växer i regnskogen och har en naturligt regnbågsfärgad bark.

Trädet får sina färger eftersom det fäller olika delar av sin yttre bark vid olika tidpunkter. Den inre barken som blottas är först ljusgrön, men genomgår sedan en rad färgskiftningar vilket gör att trädet får en mycket färgglad stam.

FOTO: ISTOCKPHOTO

Kaktusliknande

Boojum (*Fouquieria columnaris*) är ett träd som trivs i ökenlandskapet på halvön Baja California i Mexiko. Det påminner mer om en kaktus än ett träd vid den första anblicken, och den tunna stammen kan växa i slingrande former tack vare att den inre delen av trädet är väldigt mjuk.

Trädet kan bli upp till 20 meter högt och har grenar som sticker ut i rät vinkel och som är täckta av små blad. När det blommar täcks det av krämgula blommor med honungsdoft.

TRÄD

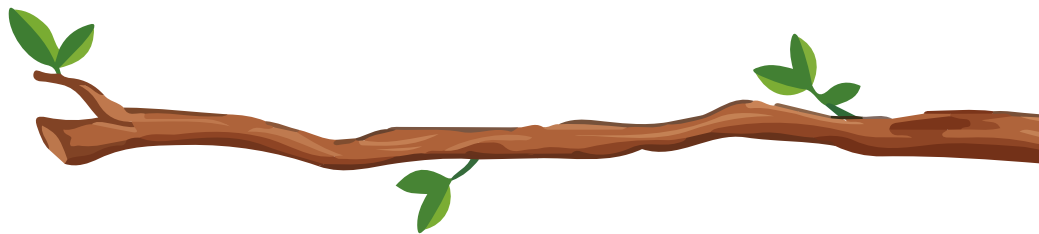

FOTO: ISTOCKPHOTO

Världens största

VÄRLDENS STÖRSTA TRÄD, sett till volym, är ett mammutträd (*Sequoiadendron giganteum*) som växer i Sequoia National Park, Kalifornien. Det kallas för General Sherman, ett namn det fick 1879 efter den amerikanska nordstatsgeneralen William Tecumseh Sherman.

Trädet är 83,8 meter högt, med en omkrets på 31,3 meter och en diameter på 11,1 meter längst ner vid basen. Trädets volym har uppskattats till nästan 1 500 kubikmeter. General Sherman tros vara mellan 2 300 och 2 700 år gammal.

Ihåligt träd blev fängelsehåla

BOAB PRISON TREE är ett stort ihåligt boabträd (*Adansonia gregorii*) som finns söder om Wyndham i västra Australien. Trädet har en omkrets på cirka tolv meter och användes förr som fängelse under namnet Hillgrove Lockup.

Gamla tidningsartiklar berättar att polisen som patrullerade i området på 1890-talet märkte att trädet var ihåligt och skar en öppning i det. Sedan kunde de använda trädet som en tillfällig fängelsehåla för fångar som skulle transporteras vidare.

FOTO: ISTOCKPHOTO

Drakblodsträd ger blodröda hartser

DRAKBLODSTRÄD (*Dracaena draco*) är ett liljeträd och växer bland annat på Kanarieöarna, Kap Verdeöarna och Madeira. Det speciella med det här trädet, som kan bli upp till 20 meter högt, är att om stammen skadas så sipprar det fram en blodröd harts. Därav namnet drakblodsträd.

Förr var drakblodsträdet prisat inom naturmedicin och alkemi för sina magiska krafter och drakblod såldes på svenska apotek en bit in på 1900-talet. Men i dag vet vi att drakblod är helt verkningslöst mot sjukdomar.

FOTO: ADOBE STOCK

UNDER LUPPEN

I vår serie "Under luppen" tittar vi i detta nummer närmare på liten aspgelélav och rödhalsad brunbagge, två av SCAs ansvarsarter. Liten aspgelélav är även en så kallad ÅGP-art – en hotad art som omfattas av ett nationellt åtgärdsprogram som Naturvårdsverket har slagit fast. Vissa ÅGP-arter ingår numera i SCAs tio ÅGP-landskap, där vi gör riktade åtgärder för att gynna särskilt krävande arter som behöver aktiv skötsel.

LITEN ASPGELÉLAV

LITEN ASPGELÉLAV (*Collema curtisporum*) är en bladlav som är cirka 3 cm stor och växer på aspar. Den är mörkt olivgrön till svart och sväller när det är blött. I torrt tillstånd är laven rynkig och ligger tryckt mot aspens bark.

Liten aspgelélav är klassad som sårbar i rödlistan och har observerats från Jämtland och norrut, med en koncentration till delar av Norrbotten. Den växer främst på medelålders asp i halvöppna blandskogar med hög och jämn luftfuktighet, gärna på norrlutningar och vid bäckar och i myrkanter. Laven är helt beroende av asp för att klara sig.

90 procent av alla platser där laven har hittats finns i Sverige. Därför är laven mycket skyddsvärd.

För SCA är det viktigt att spara alla aspar, särskilt inom de skogar där vi vet att det finns koncentrationer av liten aspgelélav. Vi har hittills pekat ut fem områden där vi gör särskilda insatser för att öka lövandelen och få föryngring av löv, helst med asp. Men eftersom älgar gärna betar asp är det en stor utmaning i landskap med högt betestryck.

FOTO: JENS JOHANSSON/AZOTE LIBRARY.COM

RÖDHALSAD BRUNBAGGE

RÖDHALSAD BRUNBAGGE (*Phryganophilus ruficollis*) är en långsmal, cirka 15 mm lång skalbagge med kraftigt byggda ben. Den gulröda mellankroppen kontrasterar vackert mot den i övrigt svarta kroppen. Skalbaggen är klassad som starkt hotad i den svenska rödlistan, vilket är den näst högsta hotkategorin.

Enligt SLUs artportal har skalbaggen bara hittats på två platser i Sverige under de senaste 40 åren, en plats i Norrbotten och en i Ångerman-

land. Nu har den även hittats i SCAs mångfaldspark Tjäderberget, nära Lycksele.

Fyndet gjordes av en forskare vid SLU som fångade fyra honor i en insektsfälla. De funna insekterna hade kläckts i en tall som dog efter en naturvårdsbränning som SCA utförde i området 2009.

Arten är inte knuten specifikt till brända områden, eftersom tidigare fynd i Sverige har gjorts

FOTO: JÖRGEN WIKLUND, SLU

i gamla granskogar som inte har utsatts för brand på mycket länge. I stället verkar den vara knuten till den vedlevande svampen gråporing, som kan leva i död ved av flera olika trädslag, i olika miljöer. Det är därför troligt att arten gynnas av den rika tillgången på död ved som bränningarna i området skapade, och inte av branden i sig.

Fråga en expert

FOTO: HENKE OLOFSSON

Hej! Som nybliven skogsägare har jag många funderingar. En av de knepigaste frågorna är när det är dags att avverka. Det verkar finnas så många om och men... Hur vet jag när det är rätt läge?

Johanna

**Martin Uddh,
virkesköpare Ljusdal/
Järvsö/Bjuråker**

Hej! Du har helt rätt, det är inte så enkelt! Men som tur är finns det hjälp att få. Mitt allra bästa tips är att skaffa en skogsbruksplan, om du inte redan har en. Då får du både svar på när det är lämpligt att förnygringsavverka och när det är lämpligt att utföra

andra åtgärder på din fastighet. Givetvis är du också alltid välkommen att fråga din virkesköpare om råd.

Men jag ska förklara lite mer kring lämplig tidpunkt. Om du vill utnyttja markens produktionsförmåga på bästa sätt är det viktigt att inte vänta för länge med en förnygringsavverkning. Man kommer nämligen till en punkt när trädens tillväxt avtar så pass mycket att det är mer ekonomiskt att avverka och sedan satsa på att få upp en ny generation skog.

Det är inte bara så att värdetillväxten avtar när skogen blir gammal, utan värdet kan till och med sjunka. Äldre skogar, särskilt granbestånd, löper större risk att drabbas av skadeinsekter och röta, och

det kan göra att värdet minskar drastiskt. Stormar kan också ställa till det rejält om man har otur.

Men tidsspannet är stort. När det gäller tall brukar träden vara mellan 80 och 120 år när det är lämpligt att göra en förnygringsavverkning, medan granbestånd brukar vara mellan 70 och 100 år. Tidpunkten styrs främst av markens bonitet*, av hur träden mår och hur beståndet har skötts tidigare.

Jag brukar till exempel titta på trädens toppskott, särskilt på gran. Om det knappt finns några toppskott längre så är det ett tecken på att tillväxten har avtagit och då är det dags för nästa generation skog.

Om du ser att en del träd har dött i ett äldre bestånd så är det ett tecken på att det definitivt är hög tid att avverka. Men har det gått så långt är det egentligen i senaste laget, sett ur ett ekonomiskt perspektiv.

Sedan finns det så klart andra faktorer som kan påverka när det är rätt tid för dig att avverka – framför allt dina mål med fastigheten och din ekonomiska situation.

* Ett mått på växtplatsens bördighet

Vad vill du veta?

Ställ en fråga till SCAs experter inom t ex skogsvård, markjuridik och naturvård! Mejla till info.skog@sca.com.

I nästa nummer!

Tips! Så får du barnen intresserade av skogen

Följ med på flottning i Kvistabäcken

Hur hittar man **forn- och kulturlämningar** i skogen?

Huuva Hideaway – ät middag bland träden

DIN SKOG
SCA SKOG AB
851 88 SUNDSVALL

Timmertransport genom byn Hällesjö i Jämtland. De fyra utvalda vägsträckorna ligger i områdena som är extra känsliga ur ett trafik-säkerhetsperspektiv, med mycket trafik på smala vägar som ligger nära skolor och annan bebyggelse.

Digitala hastighetshinder för säkrare virkestransporter

SCA och Trafikverket testar geofencing på ett 40-tal timmerbilar som trafikerar vissa utvalda sträckor i Jämtland och Väster-norrland. Geofencing innebär att hastigheten automatiskt begränsas när bilen kör in i en specifik zon. Det ettåriga projektet är en del i SCAs arbete för att skapa säkrare virkestransporter.

TEXT: MISAN LINDQVIST
FOTO: ULRIKA EDLUND

SCA Skog har under flera år bedrivit ett omfattande säkerhetsarbete vad gäller timmertransporter.

– Under vinjetten ”Inte en till” har vi tillsammans med de åkare som kör för oss arbetat intensivt med säkerheten kring chaufförernas körning och arbetsmiljön utanför bilarna. Det kändes som ett givet steg att nu även titta på vår närmiljö. Med geofencing får vi prova teknik som kan förbättra närmiljön i områden som vi trafikerar, så att de boende

där känner sig tryggare. Det känns väldigt bra, säger Lars Noland, logistikchef på SCA Skog.

Med geofencing utnyttjar man digitaliseringens möjligheter då bilen via positioneringsteknik uppfattar de specifika egenskaperna som gäller för en upprättad vägsträcka när bilen närmar sig och kör in i området. SCA och Trafikverket har valt ut fyra vägsträckor i Jämtland och Väster-norrland. Sträckorna är mellan 500 meter och 2,2 kilometer långa, och den programmerade hastigheten kommer att vara 30-50 km/h.

STOR UPPSLUTNING

Uppslutningen av åkerier som deltar i pilotprojektet har varit stor.

– Vi har fått med ca 40 timmerbilar från fyra åkerier: Fermgruppen i Sundsvall, Bispgårdens åkeri, Själanders åkeri och Näslands transportservice, säger Lars.

När föraren av en timmerbil kör in i den utsatta zonen kommer gaspedalen att bli ”slapp” om hastigheten går över det

som är programmerat för sträckan. Föraren kan dock avaktivera systemet genom att gasa hårt och göra ett så kallat genomtramp. Om bilen håller lägre hastighet än den programmerade händer ingenting.

– Det är viktigt att chaufförerna kan trampa igenom, ifall det händer något som gör att de måste gasa. Men målet är såklart att inte behöva använda det, poängterar Lars.

STÖRST I SVERIGE

Projektet pågår under hela 2023. Förutom att testa geofencing görs det även trafikmätningar på de utvalda sträckorna och man ska också följa upp förarnas upplevelser.

– Det här är det hittills största geofencingprojektet i Sverige vad gäller antalet tunga fordon. Med enkla medel kan trafiksäkerheten öka och om det fungerar bra så kan tekniken spridas till fler åkerier och bolag inom skogsindustrin, och även andra branscher, säger Jan Lindgren, senior utredningsledare vid Trafikverket.